

Društveno poduzetništvo-efikasan model za zapošljavanje osoba s invaliditetom

---

Mažuran, Sara

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **The Polytechnic of Rijeka / Veleučilište u Rijeci**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:125:707766>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-31**

Repository / Repozitorij:

[Polytechnic of Rijeka Digital Repository - DR PolyRi](#)

VELEUČILIŠTE U RIJECI

Sara Mažuran

**DRUŠTVENO PODUZETNIŠTVO – EFIKASAN MODEL ZA
ZAPOŠLJAVANJE OSOBA S INVALIDITETOM**
(završni rad)

Rijeka, 2021.

VELEUČILIŠTE U RIJECI

Poslovni odjel
Preddiplomski stručni studij Poduzetništvo

DRUŠTVENO PODUZETNIŠTVO – EFIKASAN MODEL ZA ZAPOŠLJAVANJE OSOBA S INVALIDITETOM

(završni rad)

MENTOR

Daniel Trošić, pred

STUDENT

Sara Mažuran

MBS: 2423000013/17

Rijeka, srpanj 2021.

VELEUČILIŠTE U RIJECI

Poslovni odjel

Rijeka, 12.04.2021.

**ZADATAK
za završni rad**

Pristupnici: Sara Mažuran

MBS: 2423000013/17

Studentici preddiplomskog stručnog studija **PODUZETNIŠTVO** u Rijeci izdaje se zadatak za završni rad – tema završnog rada pod nazivom:

DRUŠTVENO PODUZETNIŠTVO – EFIKASAN MODEL ZA ZAPOŠLJAVANJE OSOBA S INVALIDITETOM

Sadržaj zadatka:

U teorijskom dijelu završnog rada predstaviti koncept društvenog poduzetništva, od povijesnog pregleda do definicije i ključnih obilježja. Zatim prikazati i obrazložiti primjere dobre prakse koji su orijentirani na potporne organizacije i uspješne društvene poduzetnike iz Republike Hrvatske i inozemstva. Analizirati strećeške dokumente koji se bave temetikom društvenog poduzetništva u Republici Hrvatskoj. Sveobuhvatno obrazložiti i prikazati ključne pokazatelje vezane za zapošljavanje osoba s invaliditetom s naglaskom na integrativne i zaštitne radionice. Kroz praktični dio rada pomoću online ankete istražiti stavove osoba s invaliditetom o društvenom poduzetništvu te istražiti njihovu poduzetničku samoefikasnost i namjeru.

Rad obraditi sukladno odredbama Pravilnika o završnom radu Veleučilišta u Rijeci.

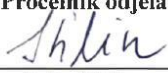
Zadano: 12.04.2021.

Predati do: 15.09.2021.

Mentor:

Daniel Trošić, pred.

Pročelnik odjela:

Dr.sc. Anita Stilin, v. pred.

Zadatak primila dana: 12.04.2021.

Sara Mažuran

Dostavlja se:

- mentoru
- pristupniku

IZJAVA

Izjavljujem da sam završni rad pod naslovom **Društveno poduzetništvo - efikasan model za zapošljavanje osoba s invaliditetom** izradila samostalno pod nadzorom i uz stručnu pomoć mentora Daniela Trošića, pred.

Sara Mažuran

_____
(potpis studenta)

SAŽETAK

Društveno poduzetništvo je poduzetništvo kojem je cilj kroz inovativne ideje riješiti društvene probleme. Društvenom poduzetništvu nije cilj osobna koristi već je cilj usmjeren ka društvenim vrijednostima. Kroz integrativne radionice koje se osnivaju radi zapošljavanja osoba s invaliditetom, osnivaju se i zaštitne radionice koje osiguravaju zaštitno radno mjesto za osobe s invaliditetom. Sadržaj ovog završnog rada su definicije i povijest društvenog poduzetništva, primjeri dobre prakse potpornih organizacija i društvenih poduzetnika u RH i inozemstvu. Važno je naglasiti da je sadržaj ovog završnog rada baziran na osobe s invaliditetom, to jest na koji način riješiti problem velike nezaposlenosti osoba s invaliditetom na tržištu rada.

Ključne riječi: društveno poduzetništvo, društveni poduzetnici, osobe s invaliditetom, integrativne i zaštitne radionice, potporne organizacije

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
1.1. Problem i cilj istraživanja	1
1.2. Metode istraživanja	1
1.3. Struktura rada.....	2
2. POJMOVNO ODREĐENJE DRUŠTVENOG PODUZETNIŠTVA.....	3
2.1. Koncept društvenog poduzetništva – definicija i ključna načela	3
2.2. Kontekst nastanka i razvoja društvenog poduzetništva	7
3. DRUŠTVENO PODUZETNIŠTVO U REPUBLICI HRVATSKOJ.....	9
3.1. Primjeri dobre prakse – potporne organizacije.....	9
3.1.1. Step Ri.....	10
3.1.2. Zaklada za poticanje partnerstva i razvoja civilnog društva iz Pule	12
3.1.3. ACT grupa	14
3.1.4. Primorsko-goranska županija.....	15
3.2. Primjeri dobre prakse – društveni poduzetnici.....	17
3.2.1. Loop restoran.....	18
3.2.2. FairBnb.coop.	19
3.2.3. Elvis & Kreese.....	21
3.2.4. Bio-Bean.....	22
3.2.5. Humana Nova.....	23
3.2.6. Hedona	25
3.2.7. Znak Tišine i Silent Caffè	26
3.2.8. Rodin let	28
3.3. Strategija razvoja društvenog poduzetništva u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2015. do 2020. godine.....	29

4. MODEL ZAPOSŁJAVANJA OSOBA S INVALIDITETOM KROZ DRUŠTVENO PODUZETNIŠTVO.....	35
4.1. Osobe s invaliditetom i model njihovog zaposłjavanja u Republici Hrvatskoj.....	35
4.2. Stavovi osoba s invaliditetom – analiza anketa.....	43
5. ZAKLJUČAK.....	56
LITERATURA.....	58
POPIS SLIKA.....	63
POPIS TABLICA.....	64
POPIS GRAFIKONA.....	65
POPIS PRILOGA.....	66

1. UVOD

U uvodu ću navesti koji su problemi istraživanja i koji bi bili ciljevi istraživanja. Zatim ću nabrojati koje su bile metode istraživanja, te objasniti strukturu završnog rada.

1.1. Problem i cilj istraživanja

Problem istraživanja predstavlja velika nezaposlenost osoba s invaliditetom u RH te nedovoljna iskorištenost društveno-poduzetničke infrastrukture kao efikasnog koncepta za njihovo zapošljavanje. Na globalnoj razini društveno poduzetništvo od socio-ekonomskog fenomena postaje kvalitetan alat za rješavanje problema u zajednici, a među kojima visoka nezaposlenost osoba s invaliditetom ima poseban značaj. Kroz ovaj završni rad nastoji se odgovoriti na pitanje „Zašto je upravo društveno poduzetništvo ključna poluga za postizanje održivog razvoja na lokalnoj razini“.

Cilj istraživanja je istražiti mogućnosti zapošljavanja osoba s invaliditetom kroz društveno poduzetništvo, utvrditi kakvi su stavovi osoba s invaliditetom prema društvenom poduzetništvu, te istražiti njihovu poduzetničku namjeru i samoeфикаsnost.

Osim navedenog, u završnom radu prikazani su primjeri dobre prakse kako bi se šira javnost upoznala sa značajem društvenog poduzetništva u zapošljavanju socijalno isključenih i marginaliziranih osoba.

1.2. Metode istraživanja

Tijekom izrade rada korištene su različite znanstvene metode poput kompilacije, analize, sinteze, indukcije, dedukcije, komparacije i grafičkog prikazivanja. Za potrebe istraživanja izrađena je anketa u aplikaciji „Google Forms“, a koju su online putem popunjavale osobe s invaliditetom. Jedna od korištenih znanstvenih metoda u radu je i studija slučaja, a koja je povezana sa metodom promatranja.

1.3. Struktura rada

Završni rad se sastoji od 5 cjelina, a to su: uvod, pojmovno određenje društvenog poduzetništva, društveno poduzetništvo u Republici Hrvatskoj, model zapošljavanja osoba s invaliditetom kroz društveno poduzetništvo i zaključak.

U uvodu ću ukratko objasniti koji su problemi i ciljevi istraživanja, nabrojati metode istraživanja te objasniti strukturu rada.

Zatim slijedi pojmovno određenje društvenog poduzetništva, tu ću pisati malo o povijesti društvenog poduzetništva, definirati društveno poduzetništvo, nabrojati i objasniti ključna načela.

Poglavlje društveno poduzetništvo u Republici Hrvatskoj ću potkrijepiti sa primjerima dobre prakse potpornih organizacija i društvenih poduzetnika u RH i inozemstvu. Također u poglavlju ću pobliže objasniti Strategiju razvoja društvenog poduzetništva u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2015. do 2020. godine.

U četvrtoj cjelini ovoga rada nalazi se dio teorije i istraživački dio. Dio teorije se bazira na osobe s invaliditetom kako su ranjiva skupina na tržištu rada, te definiranje integrativnih i zaštitnih radionica kao efikasan model zapošljavanja osoba s invaliditetom. U istraživačkom dijelu rada su na primjeru ankete prikazani statovi i mišljenja osoba s invaliditetom.

I na kraju u petoj cjelini je zaključak cijeloga rada u kojem su opisani i definirani bitni dijelovi teorijskog i istraživačkog rada.

2. POJMOVNO ODREĐENJE DRUŠTVENOG PODUZETNIŠTVA

U ovome poglavlju ću definirati društveno poduzetništvo, predstaviti povijesni razvoj društvenog poduzetništva i navesti ciljeve društvenog poduzetništva. Također nabrojati ću i objasniti ključna načela društvenog poduzetništva.

2.1. Koncept društvenog poduzetništva – definicija i ključna načela

Mnogi smatraju da je pojam "društvenog poduzetništva" upotrijebio Bill Drayton, no Gregory Deesa se smatra ocem društvenog poduzetništva. On je bio američki profesor i znanstvenik koji je u svojoj knjizi „The Meaning of Social Entrepreneurship“ iz 1998. godine spomenuo prvi put pojam društvenog poduzetništva. Ali što je to uopće društveno poduzetništvo? Nažalost ne postoji stručna definicija što je to društveno poduzetništvo ali možemo reći da je društveno poduzetništvo tu da bi promijenilo ponašanje, stavove i politiku radi boljitka okoline. Također možemo sa sigurnošću reći da je društveno poduzetništvo dio šireg ekonomskog područja koje se bavi istraživanjem poslovnih subjekata koji su primarno usmjereni na ostvarivanje društvenih i okolišnih ciljeva. Društveno poduzetništvo može doprinijeti ostvarenju globalnih ciljeva održivog razvoja definiranih od strane Ujedinjenih naroda. Jedan od temeljnih ciljeva društvenog poduzetništva je ispunjenje društvenih zadaća i pomaganje onim skupinama u društvu kojima prijeti socijalna isključenost. Mnogi stručnjaci definiraju pojam društvenog poduzetništva na različite načine. Prvi društveno poduzetništvo definiraju kao neprofitnu organizaciju sa svrhom stvaranja društvene, a ne privredne vrijednosti i dobiti. Drugi pod društvenim poduzetništvom podrazumijevaju društvenu odgovornost tržišnih poduzeća i njihovih međusektorskih partnerstava. Treći smatraju da je društveno poduzetništvo sredstvo za rješavanje društvenih problema, te poticanje društvenih promjena. (http://www.efos.unios.hr/upravljanje-javnim-i-neprofitnim-organizacijama/wp-content/uploads/sites/441/2013/04/UJNO_drustveno-poduzetnistvo.pdf, 4.6.2021.) Društvenom poduzetništvu nije primarni cilj maksimalizacija profita, ali potrebno je istaknuti da društveno poduzetništvo nije istoznačnica sa neprofitnom organizacijom. Razlika između neprofitne organizacije i društvenog poduzetništva je ta da većina ljudi iz neprofitnog sektora nije sklona riziku niti ima želje djelovati izvan parametara onoga što je standardno u sustavu u kojem djeluju (<http://www.efos.unios.hr/poduzetnistvo-neprofitnih-organizacija/wp->

<content/uploads/sites/163/2019/04/Društveno-poduzetništvo.pdf>, 2.7.2021.), iako im je misija ista, pomagati ciljanim skupinama kojima je pomoć potrebna, poboljšanje kvalitete života. Naime, bitno je napomenuti da se društveno poduzetništvo zasniva na konceptu trostruke bilance odnosno usmjereno je na zadovoljenje društvenih, ekoloških i ekonomskih ciljeva. Društveni cilj karakterizira usmjerenost na marginalizirane, socijalno isključive skupine, razvoj inovativnih socijalnih usluga, te poštivanje moralnih načela poput vjerske, rodne i rasne ravnopravnosti. Već su socijalni teoretičari 19. stoljeća primijetili da se pojam „zajednica“ obično ne odnosi na društvene elite, nego radije na takozvane male i obične ljude. Upravo ovi građani su vrlo često socijalno isključeni, marginalizirani u donošenju političkih odluka i ekonomski obespravljeni. (Lupšić D., et. al., 2012, 53) Usmjerenost na ekologiju još je jedan od bitnih elemenata trostruke bilance. Jedna od primarnih potreba koju članovi lokalnih zajednica obično žele riješiti prije samog ulaganja dobiti u svoje poduzeće je povećanje razine zaštite okoliša. Zanimljivo je napomenuti, što možda većina ljudi ne zna, da je pravo na zdrav okoliš jedno od temeljnih ljudskih prava. Društveni poduzetnici posebno su osjetljivi po pitanju analize negativnih učinaka poslovnih odluka na okoliš pa su često orijentirani na inovativne poslovne modele koji ne samo da ne stvaraju negativne posljedice za okoliš već doprinose njegovom očuvanju i revitalizaciji. Socijalnog je poduzetnika još u prvoj polovici 20. stoljeća definirao Joseph Schumpeter opisujući poduzetnika kao agenta društvene i ekonomske promjene implicirajući kako su poduzetnici posebno osjetljivi na društveno okruženje. (Mikić M., 2007, 156) Naime, temeljni cilj svakog poduzetnika je ostvarenje dobiti te na taj način poduzetnik sudjeluje u društvenom sustavu kroz realizaciju svih ekonomskih ciljeva (plaćanje dobavljača, zaposlenika, poreza i drugo). (Zrilić N., Širola D., 2014, 64) Zadnji element na kojem je zasnovan model trostruke bilance je financijska održivost. Društvena poduzeća su u praksi pokazala veću otpornost na ekonomsku krizu u odnosu na tradicionalna poduzeća jer nisu isključivo orijentirana na maksimalizaciju profita već na solidarnost. Kako bi zadovoljili društvene i ekološke ciljeve društveni poduzetnici dio svoje zarade usmjeravaju na financiranje društveno korisnih projekata na razini lokalne zajednice. Oni zapravo postaju bitan čimbenik održivog razvoja na lokalnoj razini.

Osim transformiranja postojećih tržišta, društveno poduzetništvo je također imalo ključnu ulogu u stvaranju novih tržišta. U zadnjem desetljeću znatno je povećan broj znanstvenih i stručnih radova s tematikom društvenog poduzetništva, objavljena su posebna

izdanja akademskih časopisa, te je organiziran veliki broj radionica i konferencija. Može se zaključiti da društveno poduzetništvo sve više dobiva na popularnosti, kako na akademskoj razini tako i u javnoj upravi. Razlika između tradicionalnog i društvenog poduzetnika je u tome što je društveni poduzetnik usmjeren na unapređenje kvalitete života na razini lokalne zajednice, dok tradicionalni poduzetnik nastoji povećati svoj profit. Društveni poduzetnik želi obogatiti druge, pouzda se u znanje i iskustva onih koji ga podržavaju, ostaje fokusiran na dugoročne ciljeve, profit ulaže kako bi se pomoglo onim pojedincima kojima je to zbilja potrebno, uviđa priliku za unapređenje kvalitete života drugih ljudi, dok tradicionalni poduzetnik je sam svoj šef, zadržava kontrolu, želi biti bogat, profit mu je cilj, pouzda se samo u svoje znanje i vještine, profit ulaže i koristi kako bi se proizvelo još profita. Kao što je već spomenuto, društveni poduzetnik nije osoba kojoj je cilj ostvarenje što većeg profita već je orijentiran na specifičan društveni cilj. Europska komisija pojmovno je definirala društvenog poduzetnika kao nositelja poduzetničke aktivnosti kojem je primarni cilj društveni utjecaj, a ne profit, koji pruža robu i usluge na tržištu na inovativan način, a ostvarenu dobit koristi prije svega za ispunjavanje društvenih ciljeva. (Cvitanović V., 2018, 111)

Ključna načela društvenog poduzetništva su:

1. Društveno odgovorno poslovanje – sve mjere, odluke, pravila se provode s ciljem dobrobiti zajednice u kojoj sudjeluje. Europska komisija u svojoj Strategiji DOP-a za razdoblje 2011. – 2014. objavila je posljednju, najnoviju definiciju DOP-a koja glasi „odgovornost poduzeća za svoj utjecaj na društvo“. (<https://bib.irb.hr/datoteka/981956.DOP.pdf>, 9.6.2021.) Ovo načelo predstavlja bitan dio ideje društvenog poduzetništva. Društveno odgovorno poslovanje obično predstavlja skup pozitivnih mjera ili politika koje neko poduzeće svjesno usvaja i provodi u cilju javnog interesa zajednice u kojoj djeluje. (Lupšić D., et. al., 2012, 21) Ali također je bitno napomenuti da je društvenim poduzećima cilj društvena odgovornost a za privatna profitna poduzeća je društvena odgovornost samo pomagalo da bi se njime povećala vrijednost njihovih proizvoda i usluga na tržištu.
2. Održivi razvoj – održivi razvoj ima tri dimenzije a to su; gospodarska dimenzija (inovacije, plaća, zapošljavanje, trgovina to su sve resursi koji mogu pridonijeti napretku u zaštiti okoliša), društvena dimenzija (važno je smanjiti štetni utjecaj na društvo – društvena odgovornost, ako ne zadovoljava potrebe većina stanovništva na

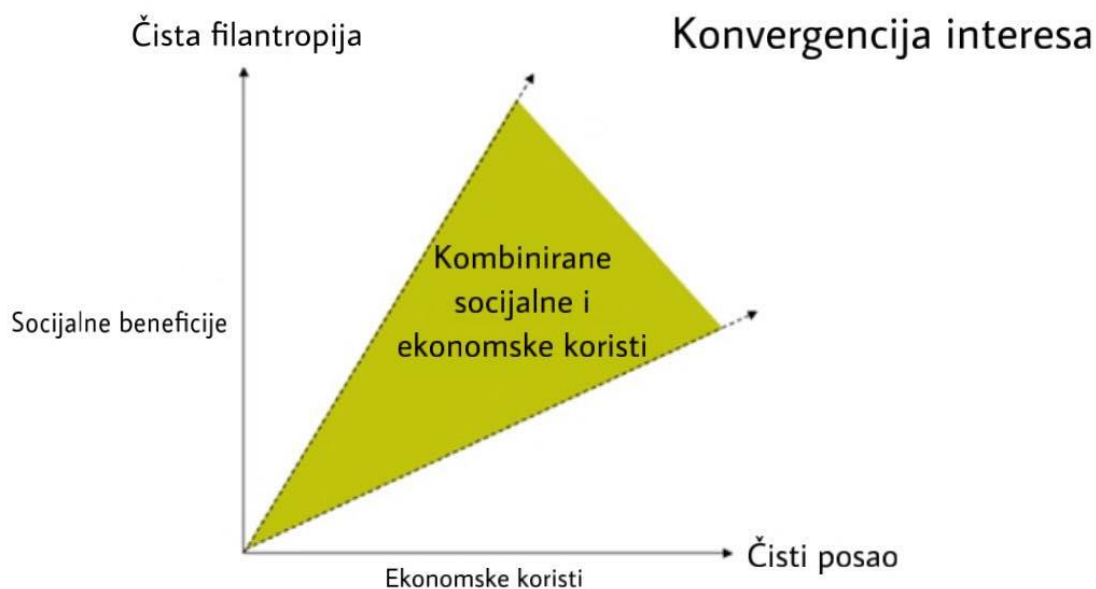
Zemlji te ako nije pravedan onda se razvoj ne smatra održivim) i društvena dimenzija podrazumijeva izgradnju ljudske sposobnosti da bi se smanjilo siromaštvo (cilj je stvaranje novih strategija za zapošljavanje ljudi) i

3. Ekonomska demokracija – (ili industrijska demokracija) podrazumijeva da zaposlenici i članovi lokalne zajednice upravljaju i imaju vlasništvo nad poduzećem. Ovo se pravo također proteže i na kupce ili na korisnike usluga poduzeća koje primjenjuje načela ekonomske/industrijske demokracije, a u nekim slučajevima i na članove lokalne zajednice koja može biti osnivač nekog društvenog poduzeća. (<https://zir.nsk.hr/islandora/object/unipu:5257>, 9.6.2021.) Često lokalna komunalna poduzeća, stambene zgrade ili neke druge poslove organizacije mogu biti u vlasništvu lokalnih zajednica koje su njihovi osnivači. Ekonomska demokracija je isto vrlo važan sastavni dio ideje društvenog poduzetništva i često se i sam pojam ekonomske demokracije uzima kao jedan od ključnih osobina društvenog poduzetništva.

U društvenom poduzetništvu cilj je osnažiti zaposlenike, nagrađivati ih i motivirati, odluke se donose na demokratski način, postoji odgovornost prema okolišu što je vrlo važno. Cilj je provoditi financijsku reviziju ali i mjeriti društveni i ekonomski utjecaj. Što je uopće društveni utjecaj? Društveni utjecaj je dio ukupnih posljedica koja su nastale kao rezultat aktivnosti organizacije i to onaj dodatni dio koji nastaje povrh uobičajenih posljedica. (Lupšić D., et. al., 2012, 57) Cijeli proces mjerenja društvenog utjecaja funkcionira na način da od organizacija zahtijeva da kroz mješavinu društvene, okolišne, financijske i/ili ekonomske ciljeve procjenjuju svoj utjecaj. Kako bi se omogućilo organizaciji da upravlja svojim društvenim utjecajem ti ciljevi bi se trebali savršeno uklopiti u upravljačko odlučivanje. Neke od metoda koje se koriste pri mjerenju društvenog utjecaja a koje se razlikuju u pristupu i svrsi jesu: Skeniranje Milenijskih ciljeva razvoja (MDG Scan), Dionička dodana vrijednost (SVA), Društveni povrat ulaganja (SROI), Procjena društvenog povrata (SRA), Procjena društvenog utjecaja (SIA), Društvena cost-benefit analiza (SCBA), Balanced Scorecard (BSc), Lokalni ekonomski multiplikator (LEM), tekuća procjena društvenog utjecaja (OASIS) i sl. Od ovih nabrojanih metoda neke od njih su prvenstveno namijenjene profitnim organizacijama (SRA) dok ostale uglavnom koriste neprofitne organizacije (npr. SROI, OASIS i sl.) (Lupšić D., et. al., 2012, 57) Agencije ACT grupa i Brodoto su prvi koji su održali konferenciju u Hrvatskoj i regiji s ciljem da povežu sve aktere koji na svoj način stvaraju korisne i dobre promjene u zajedništvu. Naime riječ je o Impact 2018 konferenciji

koja je održana u Zagrebu u Muzeju suvremene umjetnosti 14. i 15. veljače 2018. godine. Tema je bila stvaranje društvenog utjecaja koja je postala vrlo popularna tema, povezalo je 50 govornika i 230 sudionika iz međunarodnih organizacija, akademskog sektora te društveno odgovornih poduzeća. Kao što je već spomenuto, jedan od najpoznatijih metoda za mjerenje društvenog utjecaja je društveni povrat ulaganja (eng. „Social Return on Investment“ –SROI), to je metoda koja zahtijeva komunikaciju između organizacije i njezinih ključnih dionika kako bi se prikupilo što više podataka o pozitivnim promjenama koje su iskusili dionici.

Slika 1. Prikaz mjerenja društvenog utjecaja

Izvor: (<http://idop.hr/hr/izvjestavanje/alati-dop-a/alati-za-mjerenje-odrzivosti/kako-mjeriti-drustveni-utjecaj/>, 9.6.2021.)

2.2. Kontekst nastanka i razvoja društvenog poduzetništva

Bitno je napomenuti da je 1995. godine profesor J. Gregory Dees održao prva predavanja o društvenom poduzetništvu u SAD-u u Poslovnoj školi Fuqua na Sveučilištu Duke. Početkom 1980-ih godina je pojam “društvenog poduzeća“ prvi put korišten u Velikoj

Britaniji prilikom izrade akta pod nazivom "Otvaranje novih poslova u EU" (eng. „EU Job Creation“).

Najveći procvat društveno poduzetništvo doživjelo je u 80-im godinama iz razloga što je tradicionalna tržišna ekonomija imala velike probleme po pitanju dugotrajne nezaposlenosti, lošeg sustava zdravstva i obrazovanja, društvenog isključivanja te loših životnih uvjeta u ruralnim predjelima. Najpoznatije organizacije koje su usmjerene na poticanje i promicanje društvenog poduzetništva su: Ashoka, Skoll Foundation, Schwab Foundation for Social Entrepreneurship i Acumen. Već je istaknut Bill Drayton-a no nije spomenuto da je on osnivač organizacije pod nazivom Ashoka. To je jedna od najvećih međunarodnih organizacija koja se bavi promicanjem i razvojem društvenog poduzetništva. Organizacija je osnovana 1980. godine s ciljem povezivanja društvenih poduzetnika, te pružanja stručne i financijske podrške u realizaciji njihovih ideja. Ashoka je sada aktivna u više od 90 zemalja i podržava rad preko 3.600 društvenih poduzetnika.

Bill Drayton diljem svijeta financira i podržava rad društvenih poduzetnika. Zalaže se za siromašne i rješava probleme kršenja ljudskih prava. Njegova vizija društvenog poduzetništva dosegla je vrhunac kada je Muhammad Yunus, inače njegov kolega iz organizacije Ashoka, 2006. godine dobio Nobelovu nagradu za mir zbog pokretanja društveno-poduzetničkog pothvata baziranog na modelu mikrofinanciranja pod nazivom Grameen banka. Koncept mikrofinanciranja temelji se na pružanju mikroizjмова siromašnima kako bi im se omogućio održivi model samozapošljavanja kroz jednostavne poslovne ideje. Yunus je uspio privući značajna financijska sredstva iz međunarodne zajednice kako bi pokrenuo "banku za siromašne". Grameen banka je osnovana u Bangladešu 1976. godine. Banka ima preko 6,5 milijuna korisnika, a zanimljiva činjenica je da su 97% žene.

3. DRUŠTVENO PODUZETNIŠTVO U REPUBLICI HRVATSKOJ

Treća cjelina se bazira na primjerima dobre prakse, to jest predstavljene su potporne organizacije i društveni poduzetnici iz zemlje i inozemstva.

Prvo ću objasniti koji je uopće posao potpornih organizacija, zatim ću za nabrojati neke od njih i iznijeti više informacija vezanih za te organizacije. Spomenuti ću Step Ri organizaciju, ACT grupu, Zakladu za poticanje partnerstva i razvoja civilnog društva iz Pule te Primorsko-goransku županiju. Zatim ću se dotaknuti primjera dobre prakse za društvene poduzetnike iz Hrvatske ali i iz inozemstva. Spomenuti ću restoran Loop iz Finske, FairBnB.coop iz Italije, Elvis & Kreese iz Velike Britanije, Bio-bean iz Velike Britanije, Humana Nova iz Hrvatske, Hedona iz Hrvatske, Znak Tišine & Silent Caffè iz Hrvatske i Rodin let također iz Hrvatske.

Poglavlje ću završiti sa Strategijom razvoja društvenog poduzetništva u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2015. do 2020. godine. Kroz tablicu ću navesti i objasniti mjere i aktivnosti Strategije.

3.1. Primjeri dobre prakse – potporne organizacije

Društveno poduzetništvo u Republici Hrvatskoj predstavlja novi ekonomski pojam koji je u široj javnosti još uvijek nedovoljno poznat pa nimalo ne čudi nerazvijena mreža potpornih institucija usmjerenih na taj specifičan oblik poduzetništva. Analizirajući stanje potpornih poduzetničkih institucija u RH možemo zaključiti da postoji razvijena mreža usmjerena na urbane zone koja je isključivo orijentirana na klasične modele poduzetništva, dok je infrastrukturni i programski okvir koji je usmjeren na praćenje rada društvenih poduzetnika još uvijek nedovoljno razvijen.

Posao potpornih organizacija je da pružaju poslovne i druge usluge, da podupiru izradu poslovnih planova te da osiguravaju povoljne uvjete korištenja poslovnih prostora. Međutim, potporne organizacije su također vrlo važne i za društveno poduzetništvo. Inače posao stručnjaka iz potpornih organizacija je da savjetuju i pomažu onima koji se žele baviti

društvenim poduzetništvom, no nažalost kod nas u Hrvatskoj to još nije tako. Ne zna se koliko se poduzeća bavi društvenim poduzetništvom jer u Hrvatskoj bavljenje društvenim poduzetništvom nije regulirano posebnim zakonom. Iako na razini RH nije utvrđena niti jedna potporna organizacija za poticanje društvenog poduzetništva, možemo pronaći nekoliko zanimljivih primjera koji predstavljaju začetak društveno-poduzetničke potporne infrastrukture. Analizirajući poslovanje pojedinih poduzetničkih potpornih institucija u RH možemo utvrditi da su najveće napore na promicanju i poticanju društvenog poduzetništva napravili Step Ri znanstveno-tehnološki park Sveučilišta u Rijeci, Zaklada za poticanje partnerstva i razvoja civilnog društva iz Pule, ACT grupa iz Čakovca i Primorsko-goranska županija.

3.1.1. Step Ri

Step Ri je osnovan 2008. godine od strane Sveučilišta u Rijeci uz pomoć Poslovno-inovacijske agencije Republike Hrvatske – BICRO, Grada Rijeke i Primorsko-goranske županije. Step Ri kao organizacija nudi savjetodavne usluge, podršku i pomoć pri otvaranju svog poduzeća. Kroz razne programe i projekte žele povećati dostupnost kvalitetnih poslovnih znanja i vještina čime se stvaraju uvjeti za povećanje konkurentnosti kompanija, te se uspostavlja efikasan mehanizam za poticanje i razvoj inovacija. Od 2011. godine Step Ri je partner u Europskoj poduzetničkoj mreži (eng. Enterprise Europe Network). Europska poduzetnička mreža pruža potporu i savjet gospodarstvenicima i znanstvenicima diljem Europe i svijeta te im pomaže maksimalno iskoristiti mogućnosti Europske unije i jedinstvenog europskog tržišta. (<https://www.step.uniri.hr/een/>, 6.6.2021.) Potrebno je istaknuti da je 2012. godine Step Ri proglašen najboljom poduzetničkom organizacijom u Hrvatskoj. Step Ri je od 2011. godine ugovorio više od 50 projekata kojima je ukupna vrijednost veća od 251 milijuna kuna, od čega na Step Ri kao projektnog partnera otpada dio od 23 milijuna kuna. Vezano za društveno poduzetništvo, Step Ri provodi dva EU projekta, COOPower i IN SITU. EU projekt COOPower je projekt kojem je cilj promoviranje i promicanje društvenog i zadružnog poduzetništva kao inovativna i alternativna pristupa u borbi protiv nezaposlenosti mladih osoba u zemljama s visokom stopom nezaposlenosti mladih – Grčkoj, Cipru i Hrvatskoj. Projekt traje 18 mjeseci, počeo je 01.03.2020. i trajao je

do 31.08.2021. godine. Ukupna vrijednost ovog projekta bila je 238.899,00 eura, a Step Ri udio u projektu je 35.204,00 eura. Tijekom 18 mjeseci projekta, konzorcij pod vodstvom British Council-a te Generalnog tajništva za cjeloživotno učenje i mlade u Grčkoj i Step Ri u Hrvatskoj, organizirat će niz COOPATHONA – vikend natjecanja za brzo stvaranje poslovne ideje temeljene na društvenom ili zadružnom poduzetništvu. Uz promociju zadružnog modela i razvijanja poduzetničkih vještina mladih, poseban se naglasak stavlja na privlačenje mladih s ograničenim pristupom obrazovanju ili zapošljavanju te stvaranju alternativa i poticaja koji će im omogućiti međusobno umrežavanje. (<https://www.step.uniri.hr/projekt/coo-power/>, 24.6.2021.) Neke od aktivnosti projekta su: Organizacija COOPATHONA, Hrvatsko finale, Diseminacija, Studijsko putovanje u Veliku Britaniju. Organizacija COOPATHONA ima cilj promoviranje pozitivnih uloga društvenog poduzetništva, zadatak im je razvoj inovativnih ideja. Dvodnevni COOPATHON je u stilu startup vikenda, gdje polaznici dobiju edukacije i imaju priliku razraditi timske ideje koje će se kasnije vrednovati od strane žirija. Svrha ovoga projekta je da se usavrši razvijanje vještina pojedinaca i timova na način da im se omogući istraživanje različitih modaliteta zapošljavanja, stvaranje, inoviranje te unapređenje kritičkog razmišljanja. Aktivnost Hrvatsko finale se odvija tako da 6 najboljih timova s COOPATHONA sudjeluju u finalnom natjecanju pred publikom i žirijem. Pobjednički tim će osvojiti studijsko putovanje u Veliku Britaniju. Diseminacija je aktivnost promocije projekta koji vodi tim mladih novinara koji će biti izabrani za potrebe projekata, koji će biti educirani od strane Pioneer Posta. Pioneer Post je organizacija koja publicira časopis koji promiče ideje društvenog i zadružnog poduzetništva. Znanje koje steknu će moći pretvoriti u praksu kroz kreiranje sadržaja i alternativnih oblika promoviranja društvenog i zadružnog poduzetništva. , Već je napomenuto da pobjednički tim osvaja studijsko putovanje u Veliku Britaniju, no sad ćemo nešto više reći o toj temi kako funkcionira studijsko putovanje. Cilj studijske posjete je omogućiti sudionicima koji su pobijedili da znanje koje su stekli primjene u svojim zemljama. U srpnju 2021. godine će četiri mlada novinara i pobjednički tim dobiti mogućnost otići na studijsko putovanje u Manchester kako bi posjetili njihove zadruge i društvena poduzeća gdje bi učili i razgovarali o njihovim društvenim inicijativama, zakonodavnom okviru i mogućnostima financiranja istih. Drugi projekt o kojem ćemo pričati je EU projekt IN SITU. Projekt stvara infrastrukturu za razvoj i podršku društvenim inovacijama i društvenom poduzetništvu te povezuje nekvalificirane mlade (do 30) i starije radnike (50+) koji su dugotrajno nezaposleni. Zahvaljujući suradnji u ovom projektu, ove dvije generacije učit će

jedna od druge razmjenjujući iskustva, premošćujući nedostajuće vještine i kompetencije. Cilj je promicanje integracije zapostavljenih skupina na tržište rada. (<https://www.step.uniri.hr/projekt/in-situ/>, 24.6.2021.) Ovaj projekt traje 36 mjeseci, počinje 01.04.2019. i završava 31.03.2022. godine. Ukupna vrijednost projekta je 2.151.900,00 eura, a Step Ri udio u projektu je 216.620,00 eura. Svrha projekta IN SITU je implementacija i razvoj posebno prilagođene usluge razvoja društvenih inicijativa i društvenog poduzetništva, to jest kreiranje inovativnog programa potpore njihovom poslovanju kako bi se poticala integracija ugroženih skupina na tržište rada kroz nova društvena poduzeća i kroz društvene inovacije. Rezultat projekta će biti uspostavljanje mreža Centara za društvene inovacije (eng. „Social Innovation Hub – SIH“). Ukupno ih je šest, i tamo će se osobama koje su u nepovoljnom položaju na tržištu rada pružiti profesionalna podrška za vođenje i pokretanje poslovanja. Projektu IN SITU su prioritet dugotrajno nezaposlene mlade (-30) i starije (50+) osobe, zato jer na njih najviše utječe negativni ekonomski procesi i tako teže nalaze posao. Prioritetni cilj projekta IN SITU jest otvaranje brzog i lakšeg puta do tržišta rada, te vraćanje samopouzdanja. Obzirom da je međugeneracijsko učenje esencijalno za prijenos znanja i vještina, u svakom od lokalnih Centara za društvene inovacije, sudionici će, uz profesionalnu poslovnu podršku, također imati mogućnost učiti jedni od drugih razmjenjujući iskustva, premošćujući nedostajuće vještine i kompetencije u neformalnom okruženju. (<https://www.step.uniri.hr/projekt/in-situ/>, 24.6.2021.) U sklopu projekta IN SITU je organiziran tjedan društvenog poduzetništva i financiran je iz programa Interreg Central Europe.

3.1.2. Zaklada za poticanje partnerstva i razvoja civilnog društva iz Pule

Zaklada za poticanje partnerstva i razvoja civilnog društva iz Pule osnovana je 4. listopada 2006. godine od strane Istarske županije. Misija Zaklade je svojim djelovanjem stvarati aktivno civilno društvo koje u suradnji s javnim i poslovnim sektorom doprinosi razvoju lokalnih zajednica, a vizija Zaklade je razvijena lokalna zajednica po mjeri građana. (<https://www.civilnodrustvo-istra.hr/zaklada/o-zakladi>, 6.6.2021.) Valja spomenuti tri temeljne funkcije to su financijska, informativna i edukativna. Ukratko ću objasniti svaku. Pod financijsku funkciju spadaju raspisani natječaji za projekte i građanske inicijative

(projekti se raspisuju tijekom cijele godine od strane Zaklade). Tako organizacija civilnog društva pridonosi poboljšanju života u lokalnoj zajednici. Sredstva koja su unaprijed utvrđena, javnim kriterijima se kasnije dodjeljuju najkvalitetnijim prijaviteljima. Zatim imamo informativnu funkciju. Samim nazivom možemo zaključiti da se ova funkcija bavi društvenim mrežama i mrežnim stranicama u svrhu pružanja aktualnih informacija iz civilnog društva. Te informacije se objavljuju putem Facebook, i Twitter stranica, publikacija, mjesečnog newsletter-a 'E-trokut' te objava u medijima. Osim financijske i informativne funkcije, jedan od bitnih segmenata poslovanja Zaklade je usmjerenost na povećanje dostupnosti kvalitetnih edukativnih programa. Zaklada organizira seminare, radionice i ostala događanja, a sve u cilju poticanja boljih partnerskih odnosa u zajednici. S obzirom da je Zaklada u komunikaciji s inozemnim partnerima putem projekata i programa koje piše i provodi zajedno s njima, na taj način omogućuje prijenos europskih znanja i iskustva na lokalnu razinu. Djelovanje Zaklade se temelji na nekim od ovih vrijednosti: javnost djelovanja, informiranost, partnerstvo, poštivanje ljudskih prava, odgovornost, tolerancija i uvažavanje raznolikosti, suradnja i dijalog svih dionika u zajednici, međusektorska suradnja, umrežavanje i nenasilje.

Zaklada za poticanje partnerstva i razvoj civilnoga društva je aktivna u organizaciji raznih edukativnih programa koji su usmjereni na društveno poduzetništvo. I zbog važnosti razvoja većeg broja društvenih poduzeća u Istri, organizirala je puno aktivnosti koje su bile usmjerene ka osvještavanju bitnih dionika, donositelja odluka o važnosti benefitima i razvoja društvenih inovacija i društvenog poduzetništva. Održano je nekoliko radnih sastanaka kao i fokus grupe koje su pridonijele da se kreira Regionalni centar za razvoj društvenih inovacija – ReCeD'Istria. Valja napomenuti jednu radionicu o društvenom inoviranju koja je jedna od značajnijih edukacija – „Design Thinking“ metoda. Ima 40 dionika iz privatnog, javnog, civilnog i akademskog sektora s područja Istarske županije, oni su razvijali inovativne ideje za društvene inovacije koristeći metodu Design Thinking. Tu je i prva „Virtualna škola društvenih inovacija“ s temom lokalne filantropije. Razradom ideja dobivenih na Virtualnoj školi društvenih inovacija Zaklada želi razviti potencijal koji Pula kao grad ima u svojoj filantropskoj priči, a koji će uvelike doprinijeti u stvaranju temelja budućim generacijama za društveno odgovornim ponašanjem i življenje. (<https://recedistria.com/hr/projekt-resilient/o-projektu-resilient/>, 24.6.2021.) S obzirom da se tijekom provedbe projekta razvila odlična suradnja sa Sveučilištem Jurja Dobrile u Puli, uspješno je proveden i razvijen prvi

„Community case study program“ koji je nastao u suradnji s Fakultetom ekonomije i turizma "Dr. Mijo Mirković". To je program metoda koji je razrađen od strane Zaklade kroz projekt +Resilient. Cilj programa je poticanje studenata na uključivanje u rad udruga, upoznavanje studenata s neprofitnim sektorom, te educiranje studenata o problemima i poteškoćama koje ranjive skupine imaju. Studenti su u suradnji s Tehničkim fakultetom u Puli razvili tri prototipa društvenih inovacija. Kroz nekoliko sati kolegija studentima je dan kratak uvid u to što su društvene inovacije, te zadan zadatak - problem za koji su trebali pronaći rješenje. Prvi razvijeni prototip društvene inovacije je Puzzla Arene za slijepu i slabovidnu osobu. (<https://recedistria.com/hr/projekt-resilient/o-projektu-resilient/>, 24.6.2021.) Regionalni centar za društvene inovacije Istria (ReCeD'Istria) je mjesto osmišljavanja i kreiranja novih društvenih inovacija, stvaranja i pokretanja socijalnih usluga i novih društvenih programa, a sve u svrhu rješavanja potreba društva kroz kreiranje i realizaciju novih ideja u različitim društvenim područjima; socijalnim, sportskim, kulturnim, ekološkim, turističkim, zdravstvenim itd. (<https://recedistria.com/hr/reced-istria/o-nama/>, 24.6.2021.) ReCeD'Istria će organizirati razne događaje s ciljem osvještavanja, edukacije, promocije društvenih inovacija, također će stvarati preduvjete za financiranje razvoja društvenih inovacija. Ključno je napomenuti najvažnije aktivnosti Regionalnog centra za društvene inovacije Istria:

1. odvijanje treninga za mentore koji će pratiti procese razvoja društvenih inovacija,
2. provođenje i organizacija inovativnog i novog načina educiranja različitih dionika o društvenim inovacijama i njihovim metodama,
3. verificiranje mentora i trenera, te stvaranje njihove mreže.

ReCeD`Istria pilot je projekta +Resilient Zaklade za poticanje partnerstva i razvoja civilnoga društva. (<https://recedistria.com/hr/reced-istria/o-nama/>, 24.6.2021.)

3.1.3. ACT grupa

ACT grupa je već spomenuta kao jedna od poduzetničkih potpornih institucija u RH, no sada bi voljela nešto više o njima reći. Ove godine su Philip Morris Zagreb i ACT grupa pokrenuli program „Pokreni nešto svoje“. Dana 16. travnja 2021. godine su u Zagrebu objavljeni rezultati natječaja „Pokreni nešto svoje“ za 2021. godinu. To je program koji od 2015. godine daje potporu poduzetnicima i mikropoduzetnicima početnicima koji su svoj rad

usmjerili u društveno korisne projekte. Kroz ovaj program su se kreirala nova radna mjesta, ulagalo se u infrastrukturu i novu opremu, razvijali su se novi proizvodi. Održivost i potencijalno poslovanje sudionika, inovacije koje doprinose vrijednom društvenom utjecaju, te ekološka i društvena održivost projekta su najvažniji kriteriji ovoga programa. Neki od najboljih projekata koji će tijekom šest mjeseci dobivati bespovratnu financijsku potporu u iznosu od 74.000,00 kuna i kontinuiranu savjetodavnu poslovnu podršku su: Pixing, Simpert j.d.o.o. i VeeMee d.o.o. Pixing je projekt koji se bazira na društvene igre na način da ih proizvodi i dizajnira. Simpert j.d.o.o. je kreativni studio iz Slavonskog broda koji približava kulturu korisnicima putem projekta digitalnog muzejskog sadržaja koji se nalazi na njihovoj aplikaciji „Muzea“. Na ovaj način Simpert tim omogućuje i jača digitalizaciju muzejskih sadržaja. Tvrtka VeeMee d.o.o. nam omogućava da putem QR koda lako i brzo saznamo što jedemo. OPG-ovi i proizvođači dobivaju svoj identifikacijski broj od tvrtke VeeMee d.o.o. i vidljivost na njihovim komunikacijskim kanalima i platformi. Sudjelovanje u programu „Pokreni nešto svoje“ će se omogućiti promocija OPG-ova i proizvođača hrane Sisačko-moslavačke županije.

3.1.4. Primorsko-goranska županija

Primorsko-goranska županija već niz godina potiče razvoj društvenog poduzetništva stvaranjem efikasnog programskog i infrastrukturnog okvira. Analizom djelokruga rada Primorsko-goranske županije jasno je vidljivo da je Upravni odjel za socijalnu politiku i mlade zadužen za realizaciju projekata i programa usmjerenih na društveno poduzetništvo. Upravni odjel svake godine raspisuje natječaj za financiranje programa i projekata iz područja socijalne skrbi i skrbi o mladima, a unutar kojeg je definirano posebno prioritarno područje pod nazivom „samozapošljavanje mladih i poticanje razvoja društvenog poduzetništva, zadrugarstva i socijalnih inovacija“. Kroz navedeno prioritarno područje pružena je financijska podrška raznolikim društveno-poduzetničkim projektima, a neki od njih su:

- zapošljavanje rehabilitiranih ovisnika na izradi 680 komada didaktičke slagalice „Eko Dida“. Slagalice je napravljena od otpadnog drva pa projekt ima snažnu ekološku poruku. Slagalice je namijenjena prvenstveno djeci te je pogodna za razvoj motoričkih sposobnosti. Projekt provodi udruga Vida u partnerstvu su udrugom Eko Art

Slika 2. Cvijet - Ekodida drvena slagalica

Izvor: (<https://www.incroatia.eu/delnice/ekodida-drvena-slagalica/>, 5.7.2021.)

- zapošljavanje beskućnika na branju bobičastog voća i ljekovitog bilja te izrada džemova, marmelada, ajvara i sokova. Proizvodi se prodaju na raznim manifestacijama i sajmovima. Projekt provodi Socijalna zadruga Put

Slika 3. Prodaja na sajmovima

Izvor: (<https://www.katalog.kasetica.hr/katalog-proizvodaca/proizvodi-mora-gorja/socijalna-zadruga-put-m87/>, 5.7.2021.)

Prva aktivnost poticanja društvenog poduzetništva organizirana od strane Županije bila je organizacija ciklusa edukacija o društvenom poduzetništvu za koje je bio zadužen Teo Petričević, direktor ACT grupe. Na edukacijama su sudjelovali predstavnici partnerskih organizacija (udruge, ustanove, privatne kompanije, LAG-ovi, županijska uprava i jedinice lokalne samouprave). Edukacije su se bazirale na iskustvenom učenju te su kao cilj imale usvajanje naprednih znanja i vještina iz područja društvenog poduzetništva, identificiranje profitabilnih poslovnih prilika i umrežavanje ključnih dionika.

Orijentacija na društveno poduzetništvo jasno je vidljiva i kroz analizu strateških županijskih dokumenata. Unutar strateškog cilja 3, prioriteta 2, Strategije razvoja ljudskih potencijala Primorsko-goranske županije za razdoblje 2015-2020. definirana je mjera 2.1. pod nazivom „Poticati i razviti društveno poduzetništvo“. Osim navedenog, društveno poduzetništvo je definirano je Razvojnou strategijom Primorsko-goranske županije za razdoblje 2016. – 2020. Unutar prioriteta 3.4. pod nazivom „Unapređenje socijalne sigurnosti i jačanje socijalne uključenosti“ definirana je mjera usmjerena na poticanje razvoja društvenog poduzetništva i zadržavanja, a s ciljem zapošljavanja i samozapošljavanja mladih. Neki od mehanizama provedbe navedene mjere su: uspostava baza podataka društvenih poduzetnika, uspostava programa osposobljavanja i izrada Strategije društvenog poduzetništva.

Društveno poduzetništvo će biti prepoznato kao prioritetno područje i unutar strateških dokumenata koji će obuhvatiti novo programsko razdoblje (nakon 2020. godine) te će se njegov razvoj institucionalizirati formiranjem Pododsjeka za socijalnu politiku, mlade i društveno poduzetništvo, a koji će djelovati unutar Upravnog odjela za socijalnu politiku i mlade.

3.2. Primjeri dobre prakse – društveni poduzetnici

Bitno je spomenuti da društvene poduzetnike ne pokreće zarada. Njih motivira stvaranje društvenih promjena i sposobni su motivirati druge i organizirati ih, također su sposobni da prepoznaju prilike za nove poduzetničke pothvate. Društveni poduzetnici žele suradnju i partnerstva. Iako za pojam „društveni poduzetnik“ ne postoji univerzalna definicija možemo ga definirati kao pojedinca koji kako bi ostvario ciljeve koristi profitabilne strategije, istovremeno tražeći društvene i financijske povrate na investiciju. Društveni poduzetnik koristi iste alate i metode upravljanja kao i klasični poduzetnik ali za razliku od njega nije isključivo orijentiran na profit već ima društvenu misiju (npr. zapošljavanje osoba s invaliditetom ili ponovna uporaba otpadnog materijala). Društveni poduzetnik posebnu pažnju posvećuje brizi o okolišu trudeći se donositi poslovne odluke koje imaju neutralan ili

pozitivan ekološki utjecaj. U ovom poglavlju predstaviti ću osam zanimljivih primjera društvenih poduzetnika od kojih su četiri iz RH, a četiri iz inozemstva.

3.2.1. Loop restoran

Započeti ću sa primjerom društvenog poduzetništva iz Finske. Loop je restoran koji stvara jela od otpadnih namirnica s ciljem povećanja zapošljivosti socijalno isključenih skupina i smanjenja količine otpadne hrane. Svjedoci smo svakodnevnog bacanja neiskorištenih namirnica, to stvara ozbiljne ekološke, ekonomske i socijalne učinke. Otpad hrane je globalno pitanje, svake godine se samo unutar Europske unije baci gotovo 100 milijuna tona hrane. Zato je restoran Loop našao zanimljivo poslovno rješenje. Restoran je osnovan 2016. godine u Helsinkiju u Finskoj od strane udruge From Waste to Taste koja se bavi smanjenjem otpada i zaštitom okoliša. Osim što je pokrenula prvi finski restoran baziran na konceptu cirkularne ekonomije također ima aktivnu ulogu u povećanju svijesti šire javnosti o tome kako svatko može smanjiti količinu otpada od hrane i na taj način pridonijeti usporavanju klimatskih promjena. Loop je prvi restoran u Finskoj s otpadnom hranom koji poslužuje visokokvalitetnu i ukusnu hranu napravljenu od sastojaka koji inače postaju otpad. Kreativni kuhari svakoga dana razvijaju novi jelovnik na bazi sastojaka koji su im pri ruci. Restoran svakodnevno poslužuje ručak za 40 do 100 kupaca. Za renoviranje, Loop koristi višak građevinskog materijala koji je doniralo više tvrtki. Međutim, najvažniji doprinos dolazi iz raznih trgovina širom područja Helsinkija koje pružaju hranu. Zanimljivo je spomenuti da Loop zapošljava ljude kojima prijeti socijalna isključenost, uključujući mlade sa rizičnim ponašanjem, dugotrajno nezaposlene ljude i imigrante. Pomažući im tako da se vrate u radni život. Profesionalni kuhari im otkrivaju razne tajne kreativnog kuhanja, dok im trener pomaže u jezičnom usavršavanju te prijavama za posao sa CV oglasima. Prihod koji se zaradi u restoranu ulaže se u neprofitnu organizaciju From Waste to Taste i tamo se raspoređuje za ostvarivanje temeljnih ciljeva te organizacije. (<https://waste2taste.com/in-english/>, 9.6.2021.)

Slika 4. Članovi osoblja restorana Loop

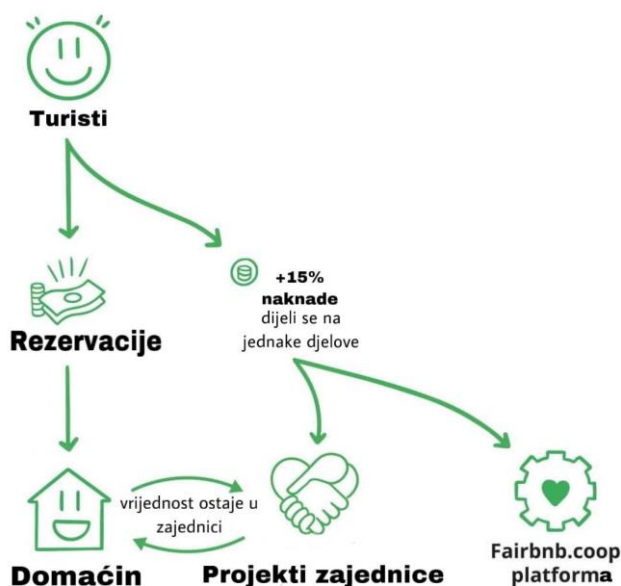
Izvor: (<https://finland.fi/business-innovation/zero-isnt-nothing-two-helsinki-restaurants-cut-waste-out-of-the-picture/>, 9.6.2021.)

3.2.2. FairBnb.coop.

Drugi primjer koji bi izdvojila je FairBnB.coop. FairBnB.coop je društveni poduzetnik čije poslovanje se bazira na platformi za rezervaciju turističkog smještaja. Poslovna ideja je vrlo slična AirBnb poduzetničkom modelu uz jednu bitnu razliku, od ukupne zarada pola iznosa se direktno usmjerava u financiranje projekata i programa koji imaju veliki društveni utjecaj u lokalnoj zajednici. FairBnB.coop je osnovan 2016. godine u Italiji, kao pokret koji želi stvoriti pravednu alternativu postojećim platformama za dijeljenje kuća. U početku pokret se pojavio u Amsterdamu, Veneciji i Bologni, ali ubrzo su se i druge skupine iz cijele Europe pridružile i pomogle u oblikovanju konačnog modela koji nastoje provesti. Krajem 2018. godine su stvorili zadrugu koja stoji iza projekta kao pravna osoba, otvorenu organizaciju u kojoj u skorijoj budućnosti žele da se priključe svi akteri njihovog ekosustava. Sjedište im je sad u Bologni, u Italiji. FairBnB.coop kao i druge platforme naplaćuje proviziju, ali se razlikuje od ostalih zbog načina na koji se provizija koristi. FairBnB.coop zadržava pola provizije za održavanje poslovanja, a druga polovica se koristi za financiranje društvenih projekata na razini lokalne zajednice. Na taj način FairBnB.coop pruža mogućnost gostima i domaćinima da sudjeluju u održivom i pravednijem modelu turizma. Na koji način

funkcionira FairBnB.coop? Četiri su temeljne vrijednosti: kolektivno vlasništvo, demokratsko upravljanje, društvena održivost te transparentnost i odgovornost. Što se tiče kolektivnog vlasništva Fairbnb.coop je platforma koja nije u vlasništvu bezličnih investitora, već onih koji je koriste i na koju utječe, a to su: gosti, domaćini, susjedi i vlasnici lokalnih tvrtki. FairBnB.coop će zadržati dobit u zajednicama i osigurati da se odluke donose za dobrobit lokalne zajednice, a ne za njihovo iskorištavanje. Sa druge strane imamo demokratsko upravljanje što bi značilo da su jednoglasne odluke i suradnja u središtu FairBnB.coop modela. FairBnB.coop osigurava demokratski oblik upravljanja na način - 1 član 1 glas. Takvim modelom upravljanja osigurava se potpuna kontrola poslovanja te strateški razvoj usmjeren na održivi turizam. Socijalna održivost je isto jedna bitna stavka, a ona je tu kako bi usmjerila dobit u socijalne projekte da bi se obnovila zajednica koja se suprotstavlja negativnim učincima turizma. Lokalno stanovništvo glasat će za potporu onim projektima koje žele vidjeti u svojim četvrtima: igrališta, kafići u zajednici, prehrambene trgovine i zeleni projekti. Transparentnost i odgovornost ukazuju na to da se FairBnB.coop zalaže za poštivanje lokalnog i regionalnog zakonodavstva. (<https://social.fairbnb.coop/posts/fairbnbcoop-manifesto>, 9.6.2021.)

Slika 5. Prikaz sheme kako funkcionira Fairbnb.coop platforma

Izvor: (<https://genloft.com/fairbnb-the-social-responsible-booking-platform/>, 9. 6. 2021.)

3.2.3. Elvis & Kresse

Elvis & Kresse je društveno poduzeće iz Velike Britanije koje postoji na tržištu kako bi riješilo problem velike količine otpadnog materijala povezanog sa vatrogasnom djelatnošću. Poduzeće je osnovano 2005. godine. Elvis & Kresse spašavaju sirovine, pretvarajući ih u luksuzne dodatke za život i doniraju 50% dobiti natrag u dobrotvorne svrhe. Kresse je u prošlosti već bila osnovala tvrtku za recikliranje Bio-Supplies, gdje je pokušavala pronaći upotrijebljene cijevi za recikliranje ali to je, nažalost, pokazalo neuspješan ishod. Na početku su osnivači poduzeća bili povezani samo sa vatrogasnim postrojbama i koristili su njihov otpadni materijal kako bi izradili proizvode poput ženskih i muških torbica. Tada je, jednog dana, Henritov kožni remen puknuo, te je on odlučio iz guste gumene cijevi napraviti zamjenu. Jednom su ih čak i organizatori koncerta Live Earth su bili nazvali i pitali mogu li ikako pomoći te im je Kresse rekla da mogu početi prodavati pojaseve reciklirane iz vatrogasne cijevi. Početni asortiman lansiran je u jesen 2008. godine. Par je odlučio donirati 50% dobiti dobavljačima svojih otpadnih proizvoda. Više od deset godina niti jedna londonska vatrogasna cijev nije otišla na odlagalište, a preko 200 tona materijala je reciklirano. Burberry Foundation se 2017. godine udružio s Elvisom i Kresseom kako bi se riješio još jedan veliki globalni problem, kožni otpad. U ovom je petogodišnjem partnerstvu barem 120 tona kožnih dijelova od Burberryja bilo preuređeno u nove luksuzne predmete, koje su dizajnirali i prodali Elvis & Kresse. (<https://www.ft.com/content/e2502f3e-ee9d-11e0-9a9a-00144feab49a>, 6.6.2021.) , (<https://www.elvisandkresse.com/pages/about-us-2>, 6.6.2021.)

Slika 6. Osnivači firme i prikaz proizvoda

Izvor: (<https://vinegarhill.co.uk/collections/elvis-kresse>, 11.6.2021.)

3.2.4. Bio-Bean

Bio-bean sam ostavila za zadnji primjer jer mi se najviše dopao. Bio-bean je osnovan 2013. godine u Velikoj Britaniji u Londonu, osnovali su ga Arthur Kay i Benjamin Harriman. Njihovi proizvodi su napravljeni od taloga kave. Bio-bean je u Cambridgeshireu izgradila prvu tvornicu za recikliranje otpadne kave na svijetu. Skupljaju otpadni talog kave iz stotine restorana, kafića, tvornica kava i uredskih objekata. Arthur je imao teoriju da korišteni talog sadrži ulje i da se stoga može koristiti kao izvor goriva. Nastavio je od biomase koja je dobivena iz kave razvijati pelete koju koriste za grijanje. 2015. godine Arthur Kay postao je Guardianov najmlađi ikad održivi poslovni lider godine. 2016. godine Bio-bean je pobijedio u kategoriji uzgajanja Virgin Media Business VOOM, također iste godine 2016. su lansirali svoj prvi maloprodajni potrošački proizvod Coffee Logs, a 2019. godine je njihov prvi sastojak prirodnog okusa bio u industriji hrane i pića. Bio-bean kao organizacija govori o stvaranju promjena kao što su razmjernost, dugovječnost i stvarni utjecaj. Tvrtke mogu uštedjeti novac na troškovima zbrinjavanja otpada putem njihovih usluga recikliranja kave. Recikliranjem potrošene kave, tvrtke postižu veću održivost. Poteškoće s recikliranjem istrošenog taloga kave je u velikoj mjeri u uklanjanju onečišćenja i vlage. Godinama su

mukotrpnno razvijali vlastitu tehnologiju i svoj lanac opskrbe za obnavljanje velike količine otpada kave za ponovnu upotrebu. Proizvodi Bio-bean-a su buduća biogoriva. Pelete od biomase iz otpadnog taloga kave sagorijevaju se u kotlovima na biomasu kao održiva, lokalna alternativa toplini iz obnovljivih izvora. Bio-bean također proizvodi drveni ugljen i briket od otpadnog taloga kave. (<https://www.bio-bean.com/about/>, 11.6.2021.)

Slika 7. Prikaz proizvoda koji je napravljen od taloga kave

Izvor: (<https://www.bio-bean.com/elements/coffee-logs-and-retailers/>, 11.6.2021.)

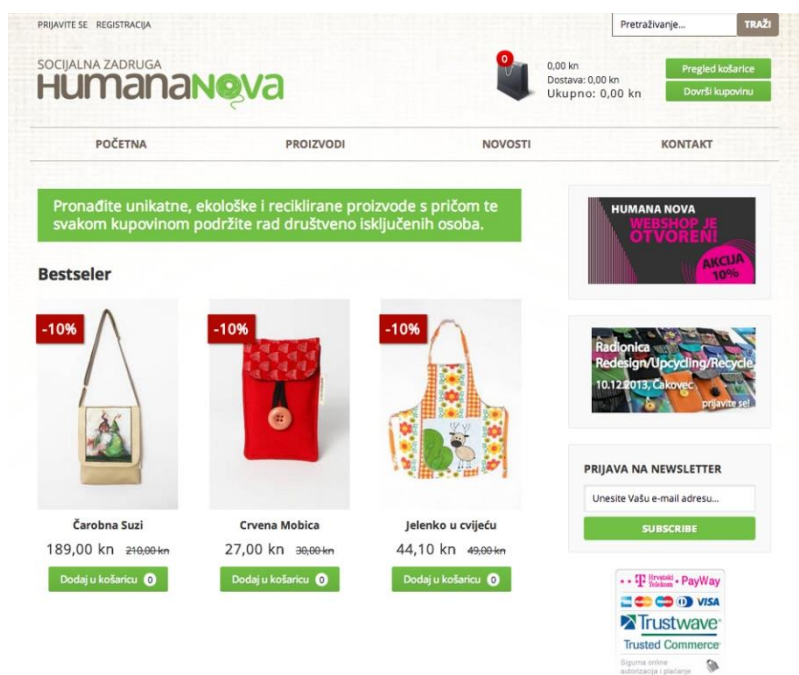
3.2.5. Humana Nova

Naime, došao je red i na primjere dobre prakse iz Hrvatske, govoriti ću o Humani Novi, Hedoni čokolateriji, Rodin let i Znak tišine – Silent Caffè. Započeti ću sa Humanom Novom. Humana Nova je društvena zadruga koja naglašava važnost održive ekonomije, društva i okoliša. Također Humana Nova ja društveno poduzeće za ponovnu uporabu i radnu integraciju i ujedno i hrvatski primjer koji je prepoznat i šire u regiji. Zapošljavaju osobe sa invaliditetom i osobe koje su društveno isključene. Prepoznatljivi su po platnenim vrećicama, pamučnim majicama, industrijskim krpama i dizajniranom tekstilnom asortimanu. (<https://www.mnovine.hr/medimurje/gospodarstvo/iz-uzleta-act-grupa-zajednica-je-koja-zaposljava-marginalizirane-skupine-u-drustvu/>, 6.6.2021.) Njihov posao bi bio da od odbačenih starih tekstilnih predmeta i materijala stvaraju nove inovativnije proizvode. Zapošljavanjem marginaliziranih skupina, sakupljanjem tekstila, njegovom ponovnom uporabom i reciklažom te lokalnim suradnjama, aktivno doprinose smanjenju siromaštva, održivom razvoju lokalne zajednice te očuvanju prirode. (<https://humananova.org/o-nama/>, 6.6.2021.) Trenutno broje 38 zaposlenika, a od toga su 32 osobe s invaliditetom. Sigurno se

pitate na koji način rade? Oni sakupljaju tekstil koji im drugi ljudi donesu ili koji odlože u reciklažne spremnike. Upotrebljivi, odnosno nosivi dio sakupljenog odjevnog tekstila stavljaju u prodaju u second-hand dućan (RE-USE ili ponovna uporaba) gdje mu se produžuje vijek trajanja. U suradnji s Regeneracijom Zabok kasnije tekstil koji ostane nakon odvajanja obrađuju na način da ide u proces reciklaže. Takvim procesom proizvod, odnosno taj odbačeni tekstil, kasnije postaje kvalitetan proizvod koji se zove netkani tekstil koji oni onda pakiraju i Regeneracija izvozi u Europsku uniju. Nude i usluge šivanja. Proizvode od novih materijala šivaju od lokalno nabavljenih ili ekološki certificiranih materijala iz drugih zemalja uvijek poštujući pravila pravedne trgovine. Tako nastaju kvalitetni proizvodi za poslovni sektor te odjeća za webshop. (<https://humananova.org/o-nama/>, 6.6.2021.)

Slika 8. Prikaz pojedinih proizvoda na online trgovini

Izvor: (<https://marker.hr/blog/humana-nova-posao-za-osobe-s-invaliditetom-188/>, 11.6.2021.)

3.2.6. Hedona

Drugi primjer koji sam izdvojila je Hedona. Hedona je hrvatska čokolaterija koja se bavi proizvodnjom čokoladnih pralina i čokolada. Godine 2013. je osnovana od strane Udruge invalida Križevci, osnovana je u sklopu projekta "Chocolateria Cris". Projekt je bio osmišljen kako bi osnovali društveno poduzeće s ciljem da zaposle što više osoba sa invaliditetom. Općeniti cilj projekta bio je promicanje socijalne inkluzije osoba s invaliditetom kroz njihovu integraciju na tržište rada. (<https://odgovorno.hr/dop-price/hedona-humana-uspjesna-i-slatka-krizevacka-prica/>, 6.6.2021.) Čokolada im je napravljena od vrhunskih sirovina a praline imaju desetak različitih punjenja. Ministarstvo rada i mirovinskog sustava je godine 2018. donijelo rješenje da je Hedona ostvarila status integrativne radionice. Zapošljavaju osobe sa invaliditetom na temelju mišljenja i nalaza Centra za profesionalnu rehabilitaciju. To je jedina integrativna radionica u kojoj osoba sa invaliditetom sudjeluje u cijelom proizvodnom procesu. Inače, da bi se integrativna radionica smatrala integrativnom, poduzeće bi trebalo zaposliti 40% osoba sa invaliditetom u odnosu na ukupan broj zaposlenih, no Hedona je prešla tih 40%. U Hedoni trenutno radi 18 zaposlenika od kojih su 9 osobe sa invaliditetom. S obzirom da su se specijalizirali za izradu pralina na zahtjev kupaca, pokrenuli su individualizirani prodajni asortiman. Hedona surađuje sa zagrebačkim hotelom Esplanade, no i sa drugim hotelima. Sva ostvarena dobit u poduzeću se reinvestira u zaposlenike, za edukacije, za nova radna mjesta, za razvoj njihovih kompetencija kao i razvoj samog poduzeća u pogledu dopune novih djelatnosti.

Slika 9. Prikaz djelatnika koji rade proizvode od čokolade

Izvor: (<https://www.index.hr/vijesti/clanak/lijepa-prica-nedjeljom-hedona-udruga-invalida-pokrenula-proizvodnju-najfinije-cokolade/887684.aspx>, 11.6.2021.)

3.2.7. Znak Tišine i Silent Caffè

Zatim sam pripremila primjer kojem je prioritet zapošljavanje gluhoonijemih osoba. Naime, pričamo o trgovačkom društvu za gluhe i nagluhe iz Zagreba, ime mu je Znak Tišine. Savez gluhih i nagluhih grada Zagreba je osnovao Znak Tišine 2016. godine. Cilj im je razbiti predrasude o osobama koje imaju poteškoće sa sluhom. Žele omogućiti gluhoonijemim osobama da imaju "normalan" život kao i svi mi ostali. Ideja osnivanja društvenog poduzeća kao takva bila je predmetom rasprave i razrade strateških i operativnih planova Izvršnog odbora Saveza, pa je zaključeno kako su stvoreni uvjeti za osnivanje trgovačkog društva koje bi dugoročno bilo samoodrživo te bi nudilo zajednici usluge i proizvode koje trenutno ne postoje na tržištu, a koje istodobno predstavljaju inovaciju koja bi stavila Grad Zagreb na mapu gradova koji na pametan način promišljaju rješavanje problema nezaposlenosti svojih najugroženijih skupina. (<https://znaktisine.hr/onama/>, 6.6.2021.) Nažalost problem leži u nemogućnosti osiguravanja održivog i trajnog zapošljavanja ciljane skupine. Problem teškog zapošljavanja je u tome što su poduzetnička i stručna kompetencija na nedovoljnoj razini,

također problem teškog zapošljavanja je i u nedostatku komunikacijskih barijera koje su uzrokovane fizičkim invaliditetom, problem je u neinformiranosti kao i u nedostatku infrastrukture (oprema, prostor). Bitno je napomenuti da je njihov cilj bio smanjiti nezaposlenost gluhoonijemih osoba na području grada Zagreba a ne stvaranje profita. Sav prihod koji ostvare će investirati u poslovanje, to jest u nove proizvode i usluge koje planiraju razvijati. Naime, gluhe osobe često su limitirane pri izboru zanimanja jer poslodavci pretpostavljaju da zbog komunikacijskih barijera nisu pogodni za obavljanje određenih poslova, osobito onih koji uključuju komunikaciju s ljudima. Te barijere nedavno su uspješno svladane u slučaju kafića Silent Caffè. (<https://plaviured.hr/silent-caffe-kafic-koji-razbija-predrasude/>, 6.6.2021.) Ako se pitate kakve ovaj kafić ima veze sa Znakom Tišine, sve je započelo kada se natječaj Grada Zagreba za društveno poduzetništvo odlučio javiti Savez gluhih grada Zagreba. Imali su uvjet koji moraju ispuniti, osnivačkim aktom su se obavezali da će reinvestirati 75% dobiti u poduzeće. Projekt Znak Tišine, kafić Sillent Caffè, je zaposlio 7 zaposlenika od kojih je troje konobara gluho ili nagluho. Komunikacija s gluhim ili nagluhim konobarima je vrlo jednostavna, preko tableta se naručuje, ako se netko slučajno ne razumije u tehnologiju uvijek je u smjeni "čujući" konobar koji može pomoći. Vrlo je zanimljivo da su investirali u ekrane koji prikazuju edukativne snimke zaposlenih konobara pa gosti mogu i naučiti koju frazu na znakovnom jeziku.

Slika 10. Caffè bar za gluhoonijeme u Zagrebu koji zapošljava gluhe osobe

Izvor: (<https://www.croatiaweek.com/first-croatian-silent-cafe-opens-in-zagreb/>, 11.6.2021.)

3.2.8. Rodin let

Rodin let je zadnji primjer koji sam pripremila. Udruga Roda je osnovana 2001. godine s ciljem zauzimanja za roditeljstvo, sigurno djetinjstvo te zauzimanja za dostojanstvenu trudnoću u Hrvatskoj. Roda je volonterska organizacija koja danas broji oko tristo članova širom Republike Hrvatske, velikom većinom roditelja mlađe djece i budućih roditelja. (<https://plaviured.hr/silent-caffe-kafic-koji-razbija-predrasude/>, 6.6.2021.) Udruga je osnovana kao neprofitna udruga te ima razvijenu mrežu aktivnosti i projekata koje provode članovi i članice Udruge kao volonteri. Misija Rode je zapravo više educirati i informirati ciljanu skupinu (roditelje, buduće roditelje i obitelj) u pogledu odgovornosti prema djeci. Također cilj im je utjecati na strukture vlasti kako bi se stvorili zakonski, infrastrukturni i neki drugi preduvjeti koji su nužni, cilj im je i aktivno utjecati na promjene sustava što je isto od jednake važnosti za njihovu viziju i društva koje aktivno sudjeluje u zaštiti i ostvarivanju prava djeteta, roditelja, budućih roditelja. Udruga Roda je 2012. godine pokrenula društveno poduzeće nazvano "Rodin Let". Udruga Roda još od 2004. godine potiče na korištenje platnenih pelena radi zdravijeg, jeftinijeg i ekološkog načina prematanja djece. Rodin Let je društveno poduzeće koje se bavi izradom i prodajom platnenih pelena te majica sa interesantnim natpisima (promicanje društvenih i ekoloških vrijednosti).

Slika 11. Logo Udruge RODA

Izvor: (<https://www.roda.hr/udruga/o-rodni/o-udruzi-roda/>, 11.6.2021.)

3.3. Strategija razvoja društvenog poduzetništva u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2015. do 2020. godine

U travnju 2015. godine Vlada Republike Hrvatske je usvojila "Strategiju razvoja društvenog poduzetništva u Republici Hrvatskoj od 2015. do 2020. godine". Ministarstvo rada i mirovinskog sustava je pokrenulo izradu strategije zato jer su uočili potencijal i važnost društvenog poduzetništva u pogledu zapošljavanja, doprinosa socioekonomskom razvoju Republike Hrvatske te pružanju društvenih usluga. Cilj Nacionalne strategije za razvoj društvenog poduzetništva u RH je edukacija na svim razinama o važnosti društvenog poduzetništva, te stvaranje poticajnog okruženja za postojeće i nove društvene poduzetnike. Za sve ove mjere su propisane aktivnosti, a u kontekstu svake aktivnosti su navedeni nositelji i sunositelji aktivnosti, visina sredstava, pokazatelji, rok i izvori financiranja. Predviđena novčana sredstva iznose 270.650.000,00 kn, a većinom se financiraju iz Europskog socijalnog fonda. Također bitno je spomenuti i posebne ciljeve ove strategije a to su: poticanje obrazovanja o ulozi i značaju društvenog poduzetništva na svim edukacijskim razinama, promicanje vidljive uloge i prepoznatljivosti društvenog poduzetništva u RH i informiranje javnosti o temama u vezi društvenog poduzetništva, razvijanje dostupnosti financijskog okvira za efikasan rad društvenih poduzetnika, unapređenje i uspostava institucionalnog i zakonodavnog okvira za razvoj društvenog poduzetništva. (<http://www.esf.hr/wordpress/wp-content/uploads/2015/02/Strategija-razvoja-dru%C5%A1tvenog-poduzetni%C5%A1tva-u-RH-za-razdoblje-2015-2020.pdf>, 20.06.2021.)

Europska unija je 2010. godine usvojila Strategiju Europa 2020 s ciljem prevladavanja posljedica socijalne i ekonomske krize i buduće izazove 21. stoljeća. Održiv rast, pametan rast i uključiv rast su tri prioriteta na kojima se bazira Strategija. Zabilježeno je više od 14,5 milijuna plaćenih radnih mjesta, to bi značilo da je zahvaljujući društvenoj ekonomiji 6,5% populacije radno aktivno, socijalna ekonomija na razini Europske unije je stvarno pokazala značajan utjecaj na gospodarske i društvene prilike. Te navedene aktivnosti podrazumijevaju povećanje vidljivosti društvenog poduzetništva, unapređenje pristupa financiranju i poboljšanje zakonodavnog okvira. Europski gospodarski i socijalni odbor u svojim odlukama i mišljenju o društvenim poduzetnicima i društvenom poduzetništvu ima isto veliku važnost kao i Europska komisija, to je usvojeno 2012. godine. Europski gospodarski i socijalni odbor

smatra društvene poduzetnike značajnim dionicima Europskog socijalnog modela. S obzirom da se i tradicionalne poduzetnike uključuje u inicijativu za izradu javnih politika i izradu programa namijenjenih razvoju poduzetništva, trebalo bi se i društvene poduzetnike također uključiti. Europski gospodarski i socijalni odbor naglašava tendenciju za omogućavanjem kvalitetnijeg pristupa različitim vrstama kapitala na financijskim tržištima i naglašava se potreba za kvalitetnim i pojednostavljenim pristupom javnoj nabavi uz vođenje računa o ravnopravnosti svih dionika na tržištu.

Što se tiče Strategije u hrvatskom kontekstu, obvezu provedbe Strategije Europa 2020 je preuzela Republika Hrvatska kada je 01. srpnja 2013. godine postala država članica Europske unije. Kroz inovativne odgovore na probleme društvene isključenosti, siromaštva i nezaposlenosti, društveno poduzetništvo može znatno doprinijeti ispunjenju strateških ciljeva Europe 2020. No, društveno poduzetništvo može doprinijeti i ostalim strateškim ciljevima kao što su obrazovanje, zdravstvo, razvoj kulture ali i okolišnim ciljevima. Pri realizaciji svih aktivnosti i mjera voditi će se briga o poticanju jednakih mogućnosti i socijalne uključenosti, a osobito ciljanih skupina kao što su to zapostavljene i ranjive skupine uključujući također i uključivanje promicanja ravnopravnosti muškaraca i žena da se po bilo kojoj osnovi zabrani diskriminacija.

Društveno poduzetništvo u Hrvatskoj i nije previše razvijeno. Razvoj društvenog poduzetništva u Hrvatskoj prvenstveno se veže uz zadrugarstvo. Prve zadruge su bile osnovane prije 150 godina, one su bile snažne gospodarske institucije. Posao zadruga je bio da okupljaju pojedince sa zajedničkim interesom i usmjeravaju ih na poslovanje kroz sustav, te da zadržavaju stanovništvo na lokalnom području. Zadruge su dosta pomogle u nekim aspektima kao što je suzbijanje siromaštva, povećanje zaposlenosti, jačanje pozicija i sudjelovanje zaposlenika, izgrađivanje ruralnog razvoja, osiguravanje pravedne raspodjele. Svi prihodi koji su bili ostvareni su ostali unutar zadruga podijeljeni članovima. Jedno znanstveno istraživanje pokazalo je da socijalno poduzetništvo u Hrvatskoj još uvijek nije dovoljno zastupljeno u radu udruga koje se bave mladima obzirom da je više od 90 posto ispitanika izjavilo da nisu osnovali socijalno poduzeće. Osim navedenog u istraživanju je utvrđeno da uloga socijalnih poduzeća u postizanju financijske održivosti udruga još nije prepoznata. (Odak Krasić S., Šaravanja I., 2015,15) Svi dobri primjeri društvenog poduzetništva u Hrvatskoj su pokrenule organizacije civilnog društva. Društveni poduzetnici

se u svojim radovima često susreću sa nekim problemima kao što je neznanje o upravljanju, pokretanju i održivosti poslovanja, nedostatak financijskih sredstava i prevelikoj ovisnosti o donacijama i financiranju od strane javnog sektora Strategija borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2014. do 2020. godine također naglašava poticanje društvenog poduzetništva kao stratešku aktivnost u području zapošljavanja. Prema Zakonu o udrugama jedan dio društveno-poduzetničkog pothvata u Hrvatskoj započet je kroz udruge, i on definira udruhu kao svaki element dobrovoljnog i slobodnog udruživanja pravnih osoba koje radi zaštite zauzimanja za zaštitu okoliša i prirode, zaštitu temeljnih ljudskih prava i sloboda, te za socijalna, kulturna, obrazovna, zdravstvena, tehnička, znanstvena, humanitarna, informacijska i druga uvjerenja koja nisu u suprotnosti s zakonom i Ustavom i nemaju namjenu stjecati dobit ili druge gospodarske vrijednosti, podliježu pravilima koje uređuju ustroj i djelovanje toga oblika udruživanja. U određenim dijelovima Zakon o udrugama je sukladan s osnovnim načelima društvenog poduzetništva. (https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014_06_74_1390.html, 20.6.2021.)

Što se tiče mjera i aktivnosti Strategije, već je objašnjeno koje su mjere Strategije i da svaka mjera ima svoju aktivnost, nositelja i sunositelja, predviđeni rok, određena sredstva, izvore financiranja i pokazatelje, no mi ćemo se orijentirati samo na mjere i njihove aktivnosti.

Tablica 1. Mjere i aktivnosti strategije

MJERA 1. Uspostava i unapređenje zakonodavnog i institucionalnog okvira za razvoj društvenog poduzetništva	
AKTIVNOST 1.1	Uspostaviti institucionalne jedinice i suradničkih odnosa s drugim organizacijama s ciljem učinkovite provedbe i pripreme javnih politika koje su namjenjene praćenju i razvoju društvenog poduzetništva
AKTIVNOST 1.2	Temeljita analiza potreba postojećih društvenih poduzetnika
AKTIVNOST 1.3	Temeljita analiza sadašnjeg zakonodavnog elementa kao podloga za pokretanje usklađenih zakonodavnih promjena s ciljem da se stvori poticajno okruženje za razvoj društvenog poduzetništva
AKTIVNOST 1.4	Olakšica za društvene poduzetnike i razvoj sustava za poticaj na temelju

	preporuka koje proistječu iz analize potreba i analize zakonodavnog okvira
AKTIVNOST 1.5	Razraditi kriterije, uspostaviti specifične evidencije društvenih poduzetnika i pravila prepoznavanja društvenih poduzetnika
AKTIVNOST 1.6	Osigurati kvalitetne uvjete za korištenje neiskorištenih javnih teritorijalnih resursa kao što su građevinski, poslovni i poljoprivredni resursi, diljem RH i kroz osiguranje odgovarajućih krugova financiranja za uređenja, opremanja infrastrukture i financiranja za potrebe prilagodbe za društveno-poduzetničke aktivnosti
AKTIVNOST 1.7	Pružiti sustavnu podršku i razvoj za djelovanje nacionalnih potpornih mehanizma za razvoj društvenog poduzetništva
AKTIVNOST 1.8	Pružiti potporu za kvalitativna i kvantitativna stručna i znanstvena istraživanja društvenog poduzetništva
AKTIVNOST 1.9	Primjena i razvoj metodologije za procjenjivanje i praćenje ekonomskog, društvenog i okolišnog utjecaja društvenog poduzetništva

MJERA 2. Uspostava financijskog okvira za učinkovit rad društvenih poduzetnika	
AKTIVNOST 2.1	Uspostava i razvoj cjelovitog jamstvenog mehanizma (u ovom smislu fonda) koji bi pomogao ulagačima da smanje rizik, a društvenim poduzetnicima bi olakšao pristup tržištu kapitala
AKTIVNOST 2.2	Kroz europske programe i fondove uz proračunsko sufinanciranje pružiti sustavnu financijsku potporu razvoju sektora društvenog poduzetništva
AKTIVNOST 2.3	Uspostaviti okvir za financiranje društvenog poduzetništva
AKTIVNOST 2.4	Kroz poticanje socijalnih inovacija i društvenog poduzetništva pružiti potporu razvoju sustava inovativnih financijskih instrumenata
AKTIVNOST 2.5	Dodjela nepovratnih sredstava društvenim poduzetnicima za ulaganja u socijalne inovacije, zapošljavanja teže zapošljivih skupina, unapređenje i razvoj socijalnih usluga, suupravljanja javnim dobrima u lokalnoj zajednici i razvoju solidarne razmjene

MJERA 3. Promicanje važnosti i uloge društvenog poduzetništva kroz sve oblike obrazovanja
--

AKTIVNOST 3.1	Pružiti potporu obrazovnim institucijama koje provode različite aspekte društvenog poduzetništva kao na primjer: vježbeničke tvrtke, programi i projekti u partnerstvu s provoditeljima društvenog poduzetništva i učeničko zadrugarstvo
AKTIVNOST 3.2	Kroz obrazovne projekte koji su temeljeni na ishodima učenja (među kojima je i društveno poduzetništvo) poticati projekte koji promiču cjeloživotno učenje
AKTIVNOST 3.3	Kroz natječajne za obrazovne institucije na svim razinama pružiti podršku afirmaciji društvenog poduzetništva
AKTIVNOST 3.4	Pružiti podršku uvođenju, razvoju, aktivaciji i procesiranju inovativnih obrazovnih projekata s ciljem poticanja razvoja socijalnih inovacija u institucijama obrazovanja i razvoja društvenog poduzetništva
AKTIVNOST 3.5	Pružanje potpore za web i tiskano informiranje za potrebnu obuku u području društvenog poduzetništva
AKTIVNOST 3.6	Pružiti podršku profesionalnom obučavanju nastavnika u stjecanju vještina za društveno poduzetništvo
AKTIVNOST 3.7	Poticati usavršavanje odraslih za potrebe društvenog poduzetništva
AKTIVNOST 3.8	Razvijati i provoditi edukacije i informiranja djelatnika javnog i civilnog sektora kao što su lokalne i regionalne samouprave, Sveučilišta, državne uprave, HZZ, CZSS, LAG, LPZ o mogućnostima, modelima razvoja i potpore društvenog poduzetništva na županijskim, lokalnim i nacionalnim razinama
AKTIVNOST 3.9	Pružanje poreznog i financijskog opismenjavanja za društvene poduzetnike

MJERA 4. Osiguranje vidljivosti uloge i mogućnosti društvenog poduzetništva u Republici Hrvatskoj i informiranje opće javnosti o temama u vezi s društvenim poduzetništvom	
AKTIVNOST 4.1	Kroz informiranje javnosti i medija o neophodnosti i mogućnostima razvoja društvenog poduzetništva
AKTIVNOST 4.2	Kroz organizaciju javnih događanja promovirati primjere dobre prakse društvenih poduzetnika

AKTIVNOST 4.3	Pružanje podrške programima i inicijativama koji u zajednici promiču društveno poduzetništvo kroz financiranje i sufinanciranje troškova produkcije multimedijskog prikaza i promotivnih materijala društvenog poduzetništva
AKTIVNOST 4.4	Pružiti potporu za izgradnju zajedničkih proizvoda i usluga i poticanje zajedničkih i pojedinačnih nastupa društvenih poduzetnika na tržištu
AKTIVNOST 4.5	Promoviranje deklaracije i oznaka na proizvodima i uslugama s dodatnom okolišnom i društvenom vrijednosti kao što su eko-oznake Europske unije Ecolabel, EMAS (eng. Eco-Management and Audit Scheme)

MJERA 5. Praćenje provedbe Strategije	
AKTIVNOST 5.1	Angažman i osnivanje Savjeta za razvoj društvenog poduzetništva
AKTIVNOST 5.2	Pratiti implementaciju Programa financiranja društvenog poduzetništva iz ESF-a (Europski socijalni fond)
AKTIVNOST 5.3	Analiza provedbe Strategije razvoja društvenog poduzetništva u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2015. do 2020. godine

Izvor: (<http://arhiva.mladi-eu.hr/wp-content/uploads/2015/07/Strategija-razvoj-drustvenog-poduzetnistva.pdf>, 20.06.2021.)

4. MODEL ZAPOŠLJAVANJA OSOBA S INVALIDITETOM KROZ DRUŠTVENO PODUZETNIŠTVO

U ovom poglavlju ću definirati što znači invaliditet, koje su vrste invaliditeta, na koji se sve način mogu zaposliti osobe s invaliditetom, što se sve smatra pod samozapošljavanjem osoba s invaliditetom. Spomenuti ću i zavod za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom i koje su njihove aktivnosti koje su provedene u 2019. godini. Osim navedenog, objasniti ću što su to integrativne i zaštitne radionice.

Ovo poglavlje ću završiti sa anketnim upitnikom kojeg sam izradila u svrhu istraživanja za moj završni rad. Online anketu sam poslala na e-mail adrese nekoliko udruga koje skrbe o osobama s invaliditetom a odgovore ću prikazati u pomoću grafičke metode.

4.1. Osobe s invaliditetom i model njihovog zapošljavanja u Republici Hrvatskoj

Prvo da konstatiramo što uopće znači invaliditet. Svjetska zdravstvena organizacija (1980. godine) definira invaliditet kao bilo kakvo ograničenje ili nedostatak sposobnosti za obavljanje neke aktivnosti na način i u opsegu koji se smatra normalnim za ljudsko biće, a koje proizlazi iz nekog oštećenja – gubitka ili odstupanja od normalne psihičke, fiziološke ili anatomske strukture ili funkcije. (Perin V., Bacalja D., 2015., 9) Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom (Narodne novine, br.157/13., 152/14., 39/18., 32/20.) u svojem članku 3. propisuje da se osobu s invaliditetom definira kao osobu koja ima dugotrajna tjelesna, mentalna, intelektualna ili osjetilna oštećenja koja u međudjelovanju s različitim preprekama mogu sprječavati njezino puno i učinkovito sudjelovanje u društvu na ravnopravnoj osnovi s drugima. (https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2013_12_157_3292.html, 27.6.2021.) Nažalost, u prošlosti su osobe s invaliditetom bile diskriminirana socijalna skupina na temelju mentalnih, tjelesnih i psihičkih stanja. U 18. stoljeću, točnije 1776. godine se u Parizu otvorila prva škola za gluhe osobe, a kraljem 19. stoljeća, 1891. godine se otvorila prva škola u RH za osobe sa invaliditetom – Zemaljski zavod za gluhonijemu djecu u Zagrebu. Države Europe su u drugoj

polovici 19. stoljeća zakonom uređivale zaštitu osoba s invaliditetom i osiguranje radnika na radu. Postoje raznolike vrste invaliditeta. A neke od njih jesu: tjelesni invaliditet, invaliditet vezan za kronične bolesti, invaliditet vezan za oštećenje sluha, invaliditet vezan za oštećenje vida, invaliditet vezan za višestruka oštećenja, invaliditet vezan za poremećaje u glasovno-govornoj komunikaciji, invaliditet vezan za organske i psihičke smetnje, te invaliditet vezan za intelektualne poteškoće

Zapošljavanje osoba s invaliditetom i pravo na rad je jedno od temeljnih ljudskih prava i nemogućnost provedbe tog prava je diskriminacija. Cilj je da osobe s invaliditetom postanu stvaratelji a ne korisnici državnoga proračuna. Od rada osoba s invaliditetom povećava se ekonomska isplativost, smanjuje se socijalna i druga davanja, manji su izdaci za zdravstvenu skrb kao i druge oblike skrbi. Naravno da i same osobe s invaliditeom imaju koristi od svoga rada kao što su na primjer: društveno su aktivniji, imaju više samopouzdanja nego nezaposlene osobe s invaliditetom, općenito su prilagodljiviji na promjene, u svakodnevnom osobnom životu su kompetentniji (brak, obitelj, aktivnosti koje provode izvan radnog vremena, općenito su zadovoljniji sa svojim poslom i životom itd.) Osobe s invaliditetom mogu se zaposliti na otvorenom tržištu rada ili pod posebnim uvjetima uz obvezu osiguranja razumne prilagodbe radnog mjesta od strane poslodavca. Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom (Narodne novine, br.157/13., 152/14., 39/18., 32/20.) u svojem članku 7. propisuje da razumna prilagodba radnog mjesta znači potrebnu i odgovarajuću prilagodbu i podešavanja, koja ne predstavljaju nerazmjerno ili neprimjereno opterećenje, da bi se u pojedinačnom slučaju, tamo gdje je to potrebno, osobama s invaliditetom osiguralo zapošljavanje i rad na ravnopravnoj osnovi s drugima. (https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2013_12_157_3292.html, 27.6.2021.)

Osoba s invaliditetom se na otvorenom tržištu rada može samozaposliti ili zaposliti:

1. zapošljavanje uz podršku i potporu – može se zaposliti ili samozaposliti uz korištenje određene financijske stručne podrške ili potpore ako je nalazom i mišljenjem centra za profesionalnu rehabilitaciju utvrđeno tako zbog prevladavanja poteškoća vezanih uz njezin/njegov invaliditet

2. zapošljavanje uz potporu – radi prevladavanja poteškoća vezanih uz njezin/njegov invaliditet može se zaposliti ili samozaposliti ako je tako nalazom i mišljenjem centra za profesionalnu rehabilitaciju utvrđeno uz korištenje određene financijske podrške
3. zapošljavanje uz podršku – zbog prevladavanja teškoća vezanih uz njezin/njegov invaliditet može se zaposliti ili samozaposliti ako je tako utvrđeno nalazom i mišljenjem centra za profesionalnu rehabilitaciju, ali uz korištenje određene stručne podrške
4. zapošljavanje bez podrške ili potpore – u ovom segmentu se osoba može zaposliti ili samozaposliti bez korištenja financijske potpore ili stručne podrške zato jer je u potpunosti osposobljena za rad na određenom radnom mjestu s obzirom na njezin/njegov invaliditet

Osoba s invaliditetom se pod posebnim uvjetima može zaposliti:

- u trgovačkom društvom ili ustanovi koja je osnovana radi zapošljavanja osoba s invaliditetom koje se ne mogu zaposliti na otvorenom tržištu rada (integrativna radionica)
- u ustanovi ili trgovačkom društvu koji su osnovani radi zapošljavanja osoba s invaliditetom koje se također ne mogu zaposliti ali u integrativnoj radionici (zaštitna radionica)

Što se sve smatra pod samozapošljavanjem osoba s invaliditetom (Perin V., Bacalja D., 2015, 21-22)?

- obavljanje obrta,
- osnivanje udruge i zapošljavanje u toj udruzi,
- osnivanje zadruge i zapošljavanje u toj zadruzi,
- osnivanje trgovačkog društva i zapošljavanje u tom trgovačkom društvu,
- obavljanje djelatnosti poljoprivrede i šumarstva,
- obavljanje domaće radinosti ili sporednog zanimanja,
- obavljanje djelatnosti slobodnog zanimanja (profesionalne djelatnosti).

Valja napomenuti koje sve poticaje može poslodavac steći zapošljavanjem osobe s invaliditetom. Može ostvariti pravo na: porezne olakšice, poticaje koje pri zapošljavanju osiguravaju Zavod za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom, te Hrvatski zavod za zapošljavanje. Zavod za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom (ZOSI) je krovna organizacija za zapošljavanje osoba s invaliditetom. Oni obavljaju poslove iz svoje nadležnosti u RH.

Bitno je istaknuti neke od aktivnosti zavoda za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom koje su provedene u 2019. godini. Tijekom 2019. godine se nastavilo sa radom da se na tržištu rada provodi aktivna politika zapošljavanja osoba s invaliditetom što je bilo u skladu sa strateškim ciljevima Zavoda za razdoblje od 2019. do 2020. godine. Provedba aktivne politike zapošljavanja osoba s invaliditetom iz nadležnosti Zavoda, odnosi se na poticanje zapošljavanja i održavanja zaposlenosti osoba s invaliditetom, te kontrolu namjenskog korištenja poticaja, a ista se provodila unutar Službe za zapošljavanje i poticaje.

(https://www.zosi.hr/docs/godisnje_izvjesce_o_radu_zavoda_za_2019godinu_2.pdf

,28.06.2021.) Temeljem Zakona i provedbenih propisa to jest Pravilnikom o poticajima, propisano je da poslodavac koji zapošljava osobe s invaliditetom na otvorenom tržištu rada ostvaruje poticaje. U 2019. godini Zavod je poslodavcima isplatio ukupno 48.629.210,11 kn poticaja. Poticaje je u 2019. godini koristilo 400 poslodavaca (389 na otvorenom tržištu, 7 zaštitnih i 4 integrativne radionice) za zapošljavanje 1335 osoba s invaliditetom (727 muškaraca i 608 žena), od čega 803 na otvorenom tržištu (490 muškaraca i 313 žena), te 532 u zaštićenim uvjetima (237 muškaraca i 295 žena).

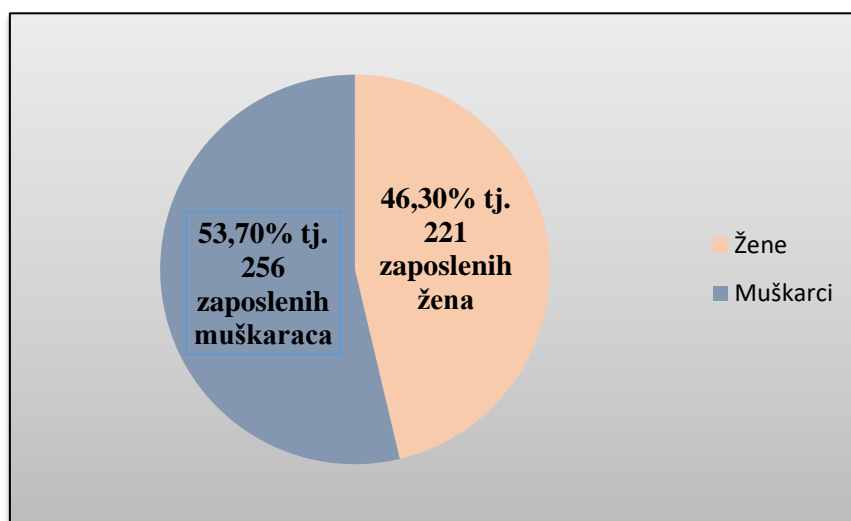
(https://www.zosi.hr/docs/godisnje_izvjesce_o_radu_zavoda_za_2019godinu_2.pdf,

28.06.2021.)

U razdoblju od 1. siječnja do 31. ožujka 2021. godine posredovanjem Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje (dalje HZZ) zaposleno je ukupno 34.282 osobe, od čega 477 osoba s invaliditetom. To čini 1,4% ukupne populacije zaposlenih osoba iz evidencije HZZ-a (udio muških osoba s invaliditetom iznosi 1,6%, a ženskih 1,2%). Uspoređujući rezultate u zapošljavanju u istom razdoblju prošle godine, ukupan broj zaposlenih osoba s invaliditetom ove godine manji je za 12,3%. Od ukupnog broja zaposlenih osoba s invaliditetom, 451 osoba

zaposlena je na temelju zasnivanja radnog odnosa, a 26 osoba (5,5%) na temelju drugih poslovnih aktivnosti (registriranje trgovačkog društva/obrta, ugovor o djelu i dr.). (<https://www.hzz.hr/content/stats/statistike-invaliditet/hzz-izvjece-zaposljavanje-invaliditet-0101-31032021.pdf>, 24.6.2021.)

Grafikon 1. Struktura zaposlenih osoba s invaliditetom prema spolu od 1. siječnja do 31. ožujka 2021. godine

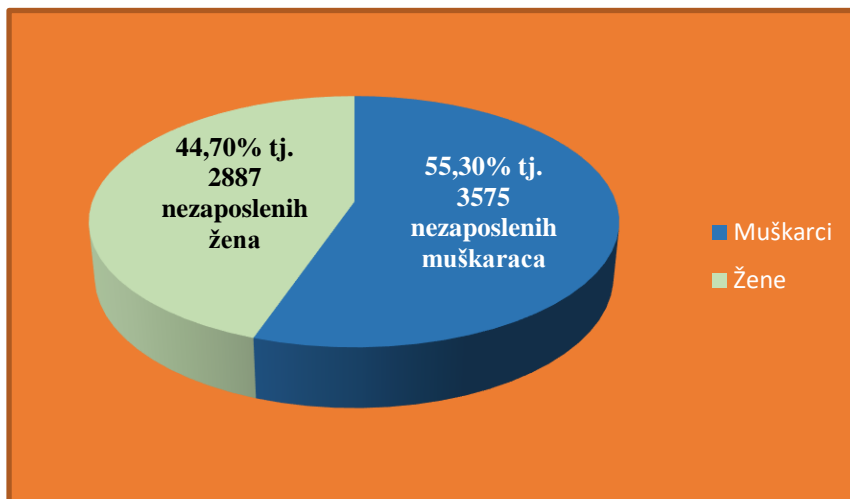

Izvor: Izradila autorica rada

Na dan 31. ožujka 2021. godine u HZZ-u je evidentirano 155.588 nezaposlenih osoba. Od toga su 6.462 osobe s invaliditetom, što čini udio od 4,2%. (<https://www.hzz.hr/content/stats/statistike-invaliditet/hzz-izvjece-zaposljavanje-invaliditet-0101-31032021.pdf>, 24.6.2021.)

Grafikon 2. Struktura nezaposlenih osoba s invaliditetom

Izvor: Izrada autorice

Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom (Narodne novine, br. 157/13.) u svojem članku 3. definira zaštitnu radionicu kao ustanovu ili trgovačko društvo koje osigurava zaštitna radna mjesta za osobe s invaliditetom za koje je nalazom i mišljenjem centra za profesionalnu rehabilitaciju (u daljnjem tekstu: nalaz i mišljenje centra) utvrđeno da su zapošljive samo na zaštitnim radnim mjestima, a zbog svog invaliditeta mogu postići od 30% do 70% očekivane radne učinkovitosti. (https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014_04_44_822.html, 29.6.2021.) Mora imati najmanje 5 zaposlenih osoba, najmanje 51% od ukunog broja zaposlenih moraju biti osobe s invaliditetom. Također mora ispuniti neke uvjete koji su propisani ovim Pravilnikom a to su tehnički, organizacijski i kadrovski uvjeti, i moraju imati izrađeni poslovni plan a financijskim pokazateljima. Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom (Narodne novine, br. 157/13.) u svojem članku 4. propisuje da zaštitna radionica mora osigurati programe zapošljavanja koji svim zaposlenim osobama s invaliditetom osiguravaju stalan i neprekidan rad te sva prava koja proizlaze iz radnog odnosa. (https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014_04_44_822.html, 29.6.2021.)

Tablica 2. Popis zaštitnih radionica

NAZIV ZAŠTITNE RADIONICE	ADRESA SJEDIŠTA	WEB STRANICA
Lada d.o.o. za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje invalida	Badalićeva 23/a, 10000 Zagreb	www.lada.hr
Zaštitna radionica Tekop Nova Pula- Officina per la tutela Tekop Nova Pola	Trg I. istarske brigade 2, 52100 Pula	www.tekop-nova.hr
URIHO - Ustanova za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom	Avenija Marina Držića 1, 10000 Zagreb	www.uriho.hr
Ustanova za zapošljavanje, rad i profesionalnu rehabilitaciju osoba s invaliditetom DES	114. Brigade 14, 21000 Split	www.des.hr
Srednja strukovna škola - Zaštitna radna jedinica	Božene Plazzeriano 4, 42000 Varaždin	www.ss-strukovna-vz.skole.hr
Ustanova za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje Suvenir Arbor	Stjepana Radića 74, 43541 Sirač	www.ss-strukovna-vz.skole.hr
Hrast-export-Puklavec d.o.o. Zaštitna radna jedinica	Hrastovljan 1 c, 42232 Martijanec	www.hrast-export-puklavec.hr

Izvor: (https://www.zosi.hr/docs/popis_zastitnih_radionica_2.xlsx, 29.6.2021.)

Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom (Narodne novine, br. 157/13.) u svojem članku 19. propisuje da je integrativna radionica ustanova ili trgovačko društvo koje se osniva radi zapošljavanja osoba s invaliditetom kojima je nalazom i mišljenjem centra utvrđeno da se ne mogu zaposliti na otvorenom tržištu rada. (https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014_04_44_822.html, 29.6.2021.) Integrativne

radionice moraju u odnosu na ukupan broj zaposlenih, imati najmanje 40% zaposlenih osoba kojima je utvrđeno nalazom i mišljenjem centra da se ne mogu zaposliti na otvorenom tržištu. Isto kao i zaštitne radionice, integrativne radionice moraju ispunjavati organizacijske, tehničke i kadrovske uvjete koji su propisani ovim Pravilnikom. Osobama s invaliditetom koje su zaposlene u integrativnim radionicama se mora osigurati nadzor, vodstvo stručnih radnika koji rade u integrativnoj radionici, te stručnu pomoć.

Tablica 3. Popis integrativnih radionica

NAZIV INTEGRATIVNIH RADIONICA	ADRESA SJEDIŠTA	WEB STRANICA
Labtex d.o.o.	Slavonska avenija 52 g, 10000 Zagreb	www.labtex.hr
Krokoteks d.o.o.	Zagrebačka 60, 10380 Sveti Ivan Zelina	www.krokoteks.hr
Hedona d.o.o.	Trg Antuna Nemčića 7, 48260 Križevci	www.hedona.hr
Znak tišine d.o.o.	Kneza Mislava 7/I, 10000 Zagreb	www.znaktisine.hr
Ivančica d.d. Radna jedinica za zapošljavanje osoba s invaliditetom	Petra Preradovića 12, 42240 Ivanec	www.ivancica.hr
Veličko d.o.o.	Zvonimirova 1 a, 34330 Velika	info.velicko@gmail.com
Robin d.o.o. Radna jedinica za zapošljavanje osoba s invaliditetom	Ivana Lepušića 30, 48260 Križevci	www.robin.hr
MEWO d.o.o.	Mije Srnaka 51,44250 Petrinja	info@mewo.hr

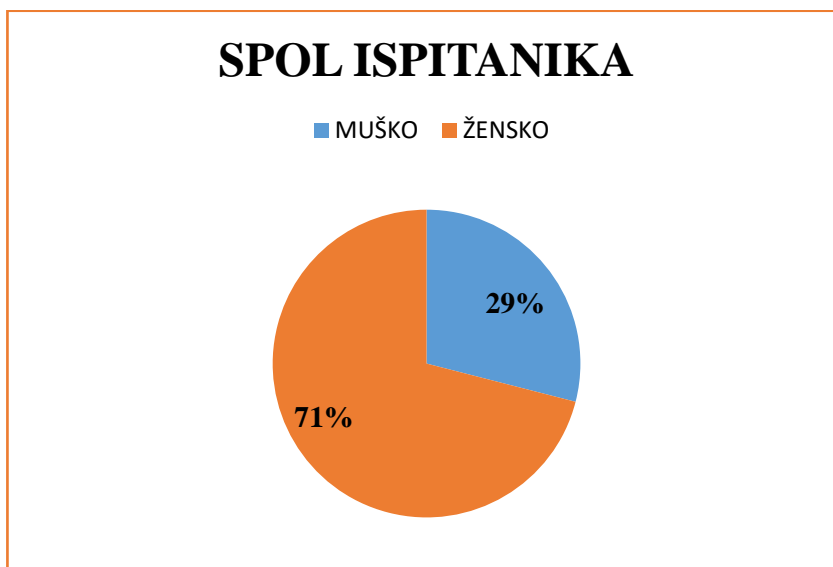
Izvor: (https://www.zosi.hr/docs/popis_integrativnih_radionica.xlsx, 29.06.2021)

4.2. Stavovi osoba s invaliditetom – analiza anketa

Za svrhu ove ankete, provedeno je online istraživanje preko Google obrasca. Anketni upitnik je poslan putem e-mail pošte na adrese udruga gluhih i nagluhih osoba te osoba s tjelesnim invaliditetom, osoba koje su oboljele od cerebralne paralize.

Anketa se sastoji od 20 pitanja. Prvih pet pitanja sastoji se od općih pitanja kao što su dob, spol, stručna sprema, radni status te koje udruge osoba s invaliditetom su član. Zatim slijede pitanja koja se tiču njihovih stavova i razmišljanja, te „jesu li upoznati sa pojmom društveno poduzetništvo“. Ako su ispitanici na ovo pitanje odgovori potvrdnim odgovorom, onda slijedi pitanje da li bi se zaposlili u društvenom poduzeću. Također tu se nalaze i pitanja poput „jesu li upoznati sa pojmom integrativne i zaštitne radionice“, te „jesu li upoznati sa poticajima koje može ostvariti poslodavac koji zapošljava osobu s invaliditetom“. I zadnjih par pitanja se sastoje od pitanja vezana za poduzetničku samoeфикаsnost i poduzetničke namjene s naglaskom na društveno poduzetništvo. Na anketni upitnik odgovorilo je 31 ispitanik. Anketa je bila namijenjena isključivo za osobe s invaliditetom i provodila se anonimno.

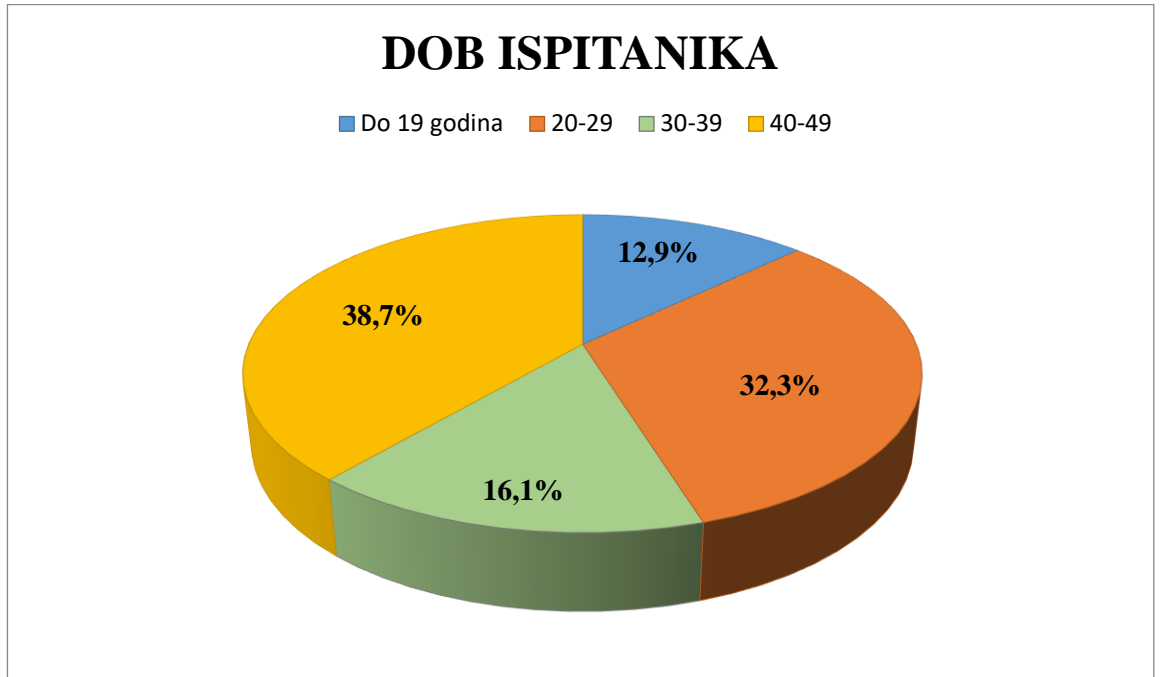
Grafikon 3. Spol ispitanika

Izvor: Izrada autora prema provedenom istraživanju

U anketi je sudjelovao 31 ispitanik, od kojih je 29% muške populacije to jest devet muških osoba, i 71% ženske populacije to jest 22 ženskih osoba.

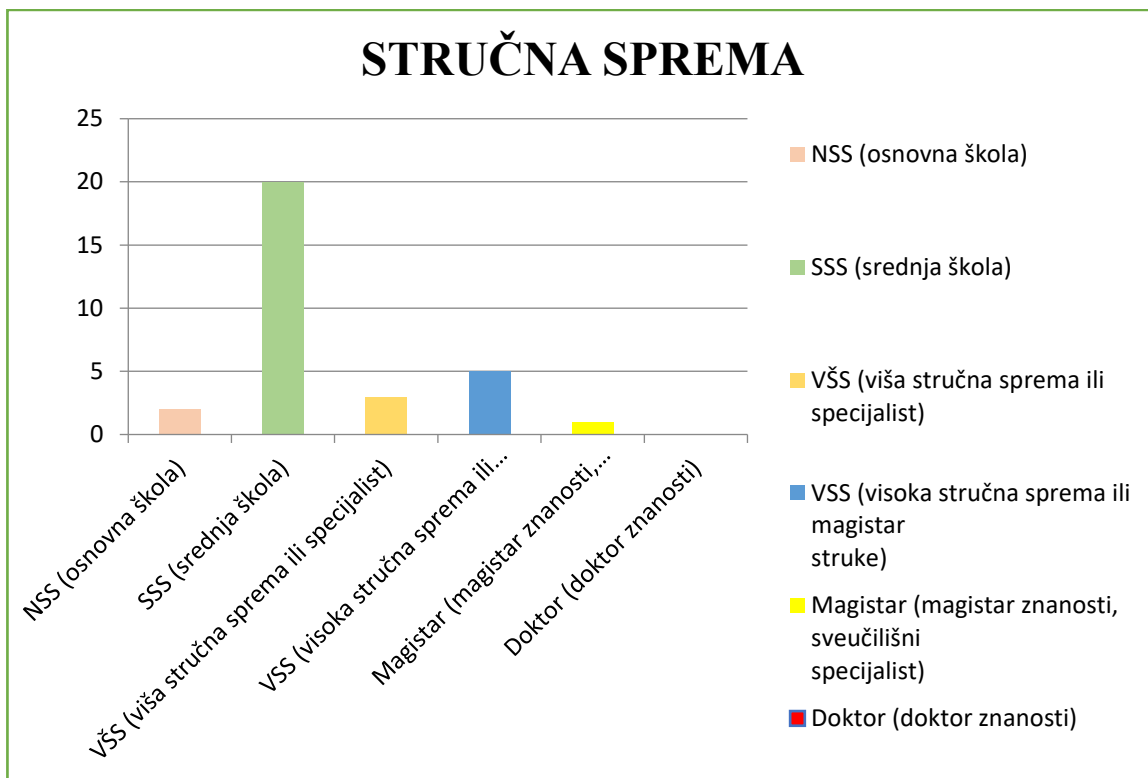
Grafikon 4. Dob ispitanika

Izvor: Izrada autora prema provedenom istraživanju

Najmanje ispitanika ima dobna skupina do 19 godina, 12,9%, što bi značilo da je na ovo pitanje odgovorilo četiri osobe. Dobna skupina od 20 do 29 godina broji 10 ispitanika to jest 32,3% osoba. Petero osoba u ovoj anketi ima od 30 do 39 godina u postocima bi to bilo 16,1%. I najviše ispitanika ima od 40 do 49 godina, to jest 38,7%.

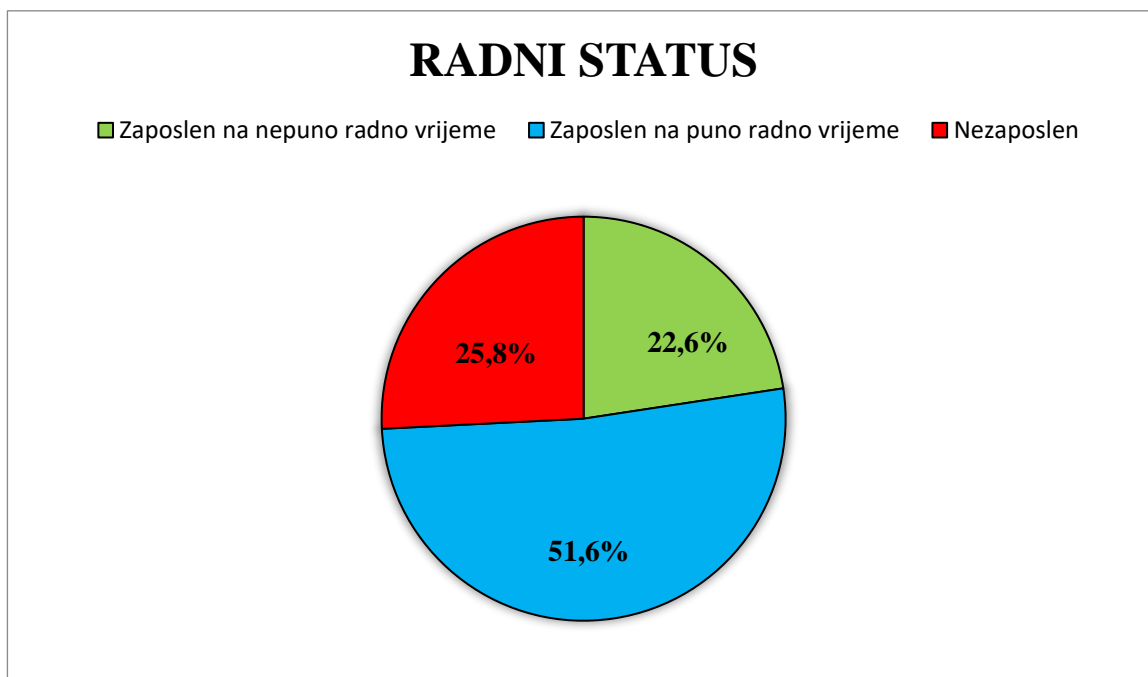
Grafikon 5. Stručna sprema ispitanika

Izvor: Izrada autora prema provedenom istraživanju

Prema priloženom grafikonu možemo zaključiti da najviše ima osoba koje su imaju samo SSS, srednju stručnu spremu. 20 ispitanika ima samo SSS, u postocima je to 64,5%. Zatim ima 5 ispitanika koji imaju višu stručnu spremu to jest 16,1% ispitanika. Magistra znanosti i osoba sa nižom stručnom spremom je najmanje. Osoba sa nižom stručnom spremom je dvoje, to jest 6,5%, a magistar znanosti broji jednu osobu ili 3,2%. Doktora znanosti nema.

Grafikon 6. Radni status

Izvor: Izrada autora prema provedenom istraživanju

Iz grafikona možemo vidjeti da zaposlenih na puno radno vrijeme ima najviše. 16 ispitanika je odgovorilo da su zaposleni na puno radno vrijeme i to nam donosi 51,6%. Nažalost više je nezaposlenih ispitanika nego zaposlenih na nepuno radno vrijeme. Nezaposlenih ispitanika je 25,8% to jest 8 osoba, a 7 osoba je zaposlenih na nepuno radno vrijeme što bi u postocima bilo 22,6%.

Na sljedeće pitanje „Koje udruge osoba s invaliditetom ste član?“ bilo je raznolikih odgovora. Naime, iz udruge Društvo osoba s tjelesnim invaliditetom Međimurske županije je odgovorilo 2 ispitanika, to bi bilo 6,5%. Iz udruge Sunce, udruge Uspjeh, Udruga Suncokret, Udruga gluhih i nagluhih, Udruga gluhih i nagluhih Dubrovačko-neretvanske županije, Udruga osoba oštećenih sluha Vinkovci, Udruga osoba s invaliditetom, Udruga osoba s invaliditetom Karlovačke županije, Udruga osoba s invaliditetom Križevci, Udruge cerebralne i dječje paralize doline Neretve Leptirići, Udruge tjelesnih invalida Zadarske županije te Društvo osobe s tjelesnim invaliditetom je odgovorila 1 osoba, što bi bilo u

postocima 3,2%. Iz Udruge Sunce Makarska je bilo 2 ispitanika, to jest 6,5%. I najviše je bilo iz Udruge gluhih i nagluhih grada Iloka (UGIN Ilok) i iz Udruge gluhih i nagluhih Osječko-baranjske županije, 3 ispitanika je ispunilo anketu što bi u postocima bilo 9,7%.

Na pitanje „Po Vašem mišljenju koji je najveći razlog velike nezaposlenosti osoba s invaliditetom u RH?“ trebalo je dati kratki odgovor i bilo je raznih odgovora. Neki od njih su:

- nemogućnost komunikacije,
- edukacija i osposobljavanje za rad osoba s invaliditetom (OSI) ne prate trendove razvoja potreba tržišta. OSI vrlo često nisu spremne za zapošljavanje i vrlo često nisu dobro iz kategorizirane u svojim sposobnostima,
- nepotizam,
- nedovoljna osviještenost o sposobnostima OSI te nedovoljna informiranost poslodavaca o benefitima zapošljavanja OSI,
- odnos poslodavca i osobe s invaliditetom,
- nedovoljna educiranost poslodavaca,
- jednostavno ne žele zaposlit invalidnu osobu,
- nedovoljna razina obrazovanja (zastarjelo obrazovanje),
- jer smatraju da osobe s invaliditetom ne mogu jednako izvršiti poslovne zadatke,
- nerazumijevanje okoline za njihovu problematiku,
- otpor poslodavaca prema osobama s invaliditetom. Često poslodavci nemaju razumijevanja i saznanja o tome koliko osobe s invaliditetom zaista mogu raditi. Veće potpore za zapošljavanje OSI, omogućavanje radnog asistenta osobama s invaliditetom potakli bi poslodavce na veće zapošljavanje osoba s invaliditetom,
- poslodavci ih ne žele primit,
- nerazumijevanje s kojim poteškoćama se osobe s invaliditetom susreću,
- zato što se neke osobe s invaliditetom ne mogu kretati sami i potrebna im je pomoć,
- nerazumijevanje i nemogućnost komunikacije,
- loša informiranost kako zaposliti osobu s invaliditetom, a da bude po zakonu ,nema dovoljno podrške i razumijevanja u društvu
- predrasude o osobama s invaliditetom kao zaposlenicima
- nemogućnost komunikacije i nerazumijevanje,

- zato jer OSI ne mogu raditi zbog zdravstvenih problema,
- neprepoznatljivost,
- mentalni sklop osoba s invaliditetom, njihovih obitelji i poslodavaca odnosno stav da OSI ne mogu raditi i biti dobri radnici jer je sve to komplicirano zbog njihove eventualne ovisnosti o tuđoj pomoći u puno stvari, čestog odlaska liječniku. Nizak stupanj obrazovanja i pristupačnosti tvrtkama, povezanost osobne invalidnine i osobnog dohotka. Iako sad OSI može primati osobnu invalidninu i raditi, ipak postoje ograničenja u visini primanja,
- nerazumijevanje i komunikacija,
- nedovoljna obrazovanost, nedostatak volje poslodavaca i neznanje kako se i gdje zaposliti,
- nemogućnost davanja prilike,
- komunikacija i nerazumijevanje OSI,
- premala informiranost i osviještenost građana,
- rijetko koji poslodavac želi zaposliti osobe sa invaliditetom.

Iz ovih odgovora možemo zaključiti da je najveći razlog velike nezaposlenosti osoba s invaliditetom nerazumijevanje i komunikacija između poslodavca i osobe s invaliditetom, i to što poslodavci nisu educirani, te smatraju da su OSI „nesposobni“ samo zato što imaju neke tjelesne poteškoće i ne žele im dati priliku.

Zatim na pitanje „Po Vašem mišljenju koji je najveći razlog zašto se vrlo mali broj osoba s invaliditetom bavi poduzetništvom?“ je također bilo vrlo zanimljivih odgovora. Neki od njih su:

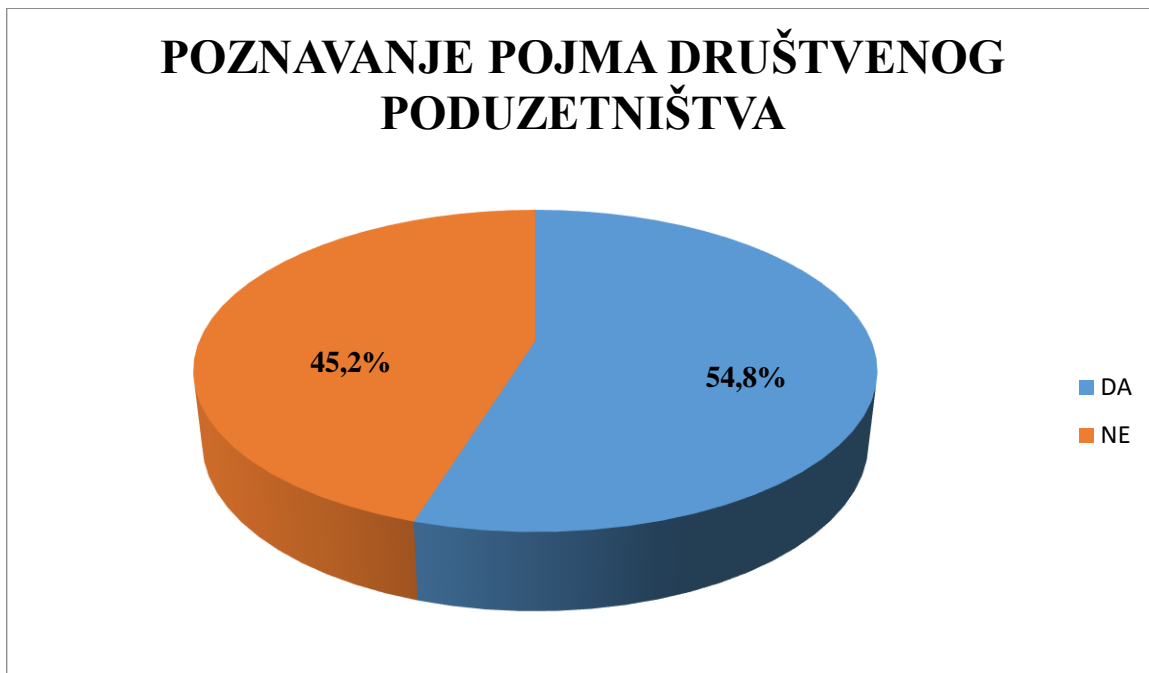
- nerazumijevanje u govoru i pismu,
- zato što su previše zaštićeni od strane svojih roditelja,
- strah,
- zbog manjka samopouzdanja, nedovoljnog obrazovanja, te nedostupnosti i neprilagođenosti tržišta,
- neznanje i strah od nepoznatog,
- država ne nudi dovoljnu podršku od početka obrazovanja osoba s invaliditetom te ih se nedovoljno educira niti motivira za razvoj,
- novčana sredstva,

- nedovoljna motivacija i želja za uspjehom,
- jer gubi pravo na osobnu invalidninu,
- strah od nepoznatog,
- trenutno zbog stanja sa pandemijom Covid-19 virusa i zdrave osobe teško se odlučuju pokrenuti privatan posao. Osobe s invaliditetom ovisno o stupnju oštećenja često su ovisne o drugim osobama pa nemaju dovoljno sigurnosti u sebe da se odluče na pokretanje određenog posla. Zapošljavanjem u određenim zaštitnim radionicama ili kod poslodavaca koji im omogućuju prilagođen rad u lakšim uvjetima osobe s invaliditetom osjećaju sigurnosti te se teško odlučuju na pokretanje privatnih poslova,
- jer tako jedino mogu nešto raditi,
- nesigurnost,
- nerazumijevanje hrvatskog jezika u govoru i pismu, nemogućnost komunikacije,
- nemogućnost komunikacije,
- osobama s invaliditetom treba više hrabrosti i podrška za ostvariti tako nešto,
- nedovoljna informacija i previše administracije,
- nemogućnost komunikacije i nerazumijevanje,
- zato što se neki ne mogu kretati,
- zbog neznanja,
- zamršena birokracija, nesigurna redovna primanja,
- zato što se teško kreću, ne razumiju neke stvari,
- strah od plaćanja državnih dažbina,
- neznanje,
- boje se propasti,
- zato što se u poduzetništvu traži u pravilu velika svakodnevna aktivnost i mobilnost,
- nedovoljno poticajna okolina, premalo informiranosti,
- ja mislim da je razlog zato što su pomalo nesigurni u sebe i boje se kako će to njima ići, da li će uspjeti.

Možemo zaključiti iz ovih odgovora da su strah, neznanje i manjak samopouzdanja najveći razlog zbog kojeg se vrlo mali broj osoba s invaliditetom bavi poduzetništvom. I ovdje imamo nemogućnost komunikacije, nerazumijevanje te nedovoljno informacija kao

jednih od ponavljajućih odgovora što bi po njihovom mišljenju mogao biti razlog zbog kojeg se vrlo mali broj osoba s invaliditetom bavi poduzetništvom.

Grafikon 7. Poznavanje pojma društvenog poduzetništva

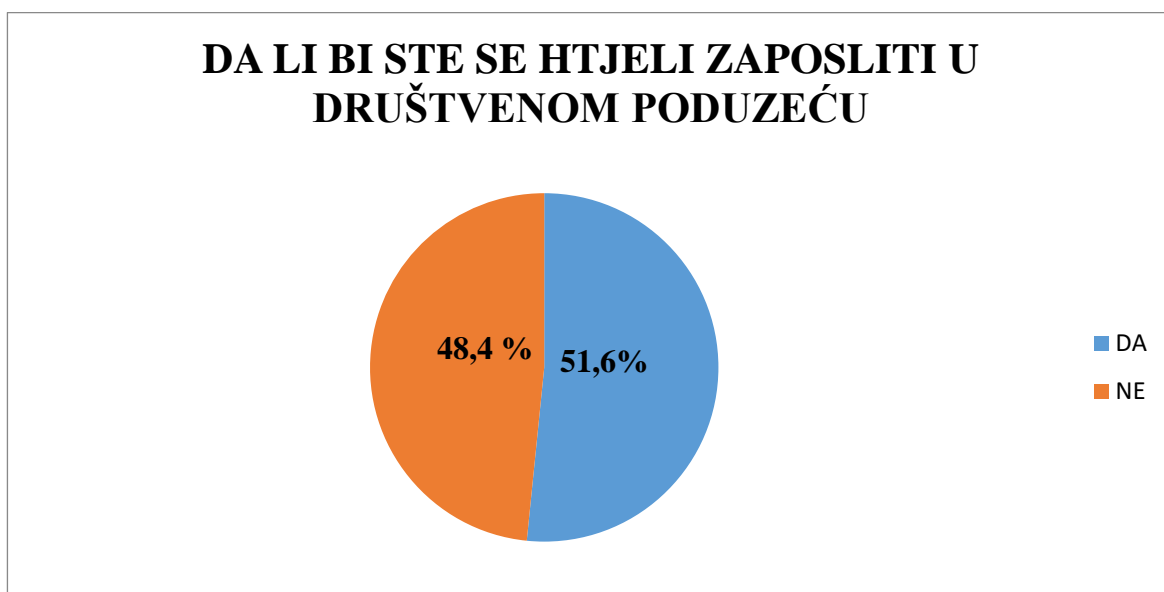

Izvor: Izrada autora prema provedenom istraživanju

Možemo vidjeti da je više ispitanika upoznato sa pojmom društvenog poduzetništva. 17 ispitanika sve ukupno je upoznato sa pojmom društveno poduzetništvo, u postocima je to 54,8%, dok ostalih 14 ispitanika nije upoznato sa pojmom društvenog poduzetništva, to je 45,2% ispitanika.

Na pitanje da li bi se oni htjeli zaposliti u društvenom poduzeću odgovorili su sa „DA“ i „NE“. 16 ispitanika je odgovorilo sa „DA“, što je u postocima 51,6%, dok ostalih 15 ispitanika je odgovorilo sa „NE“ što je u postocima 48,4%.

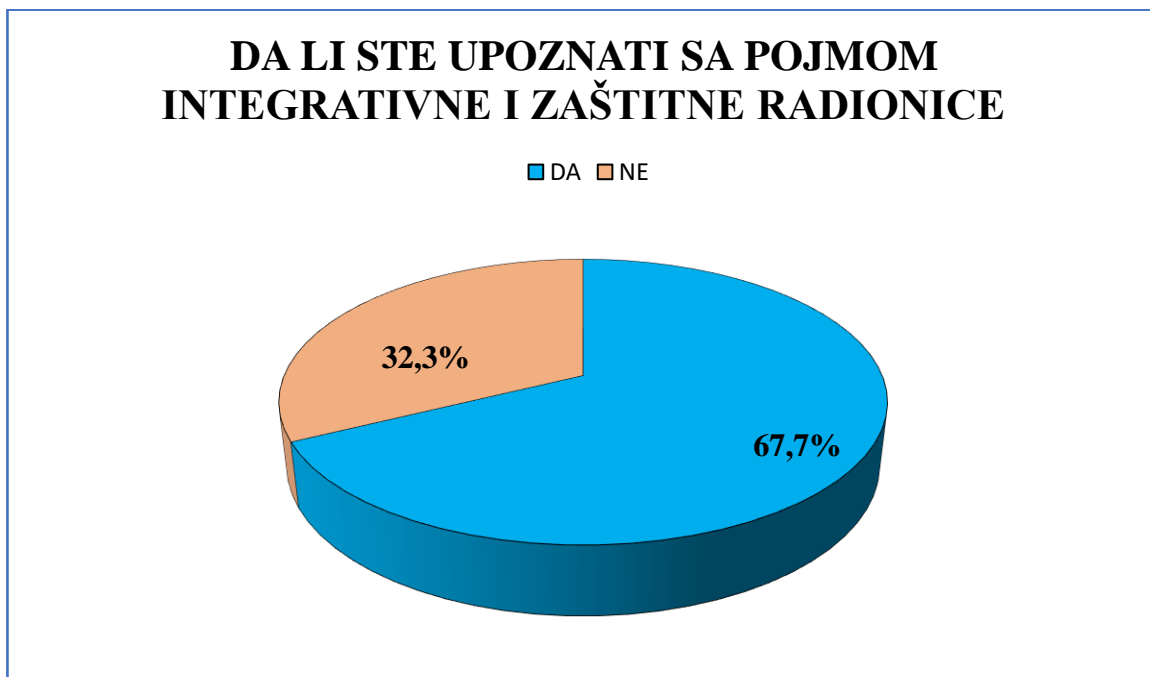
Grafikon 8. Zapošljavanje u društvenom poduzeću

Izvor: Izrada autora prema provedenom istraživanju

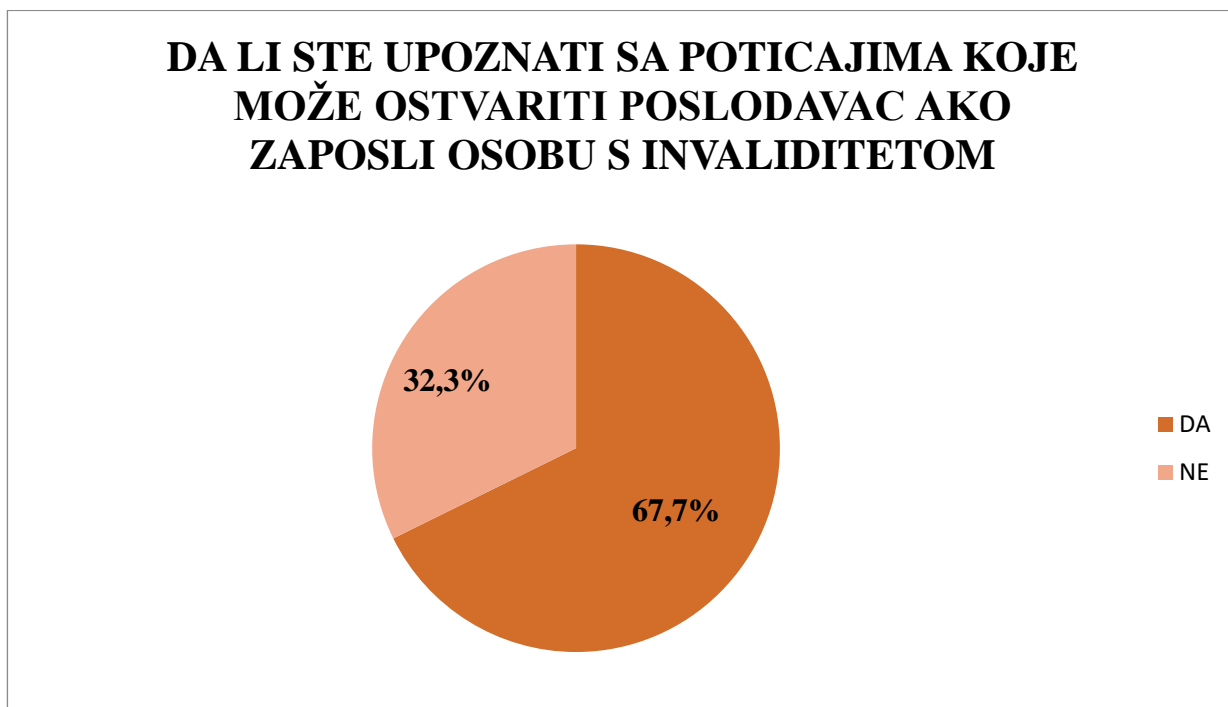
Zatim slijedi pitanje jesu li upoznati sa pojmom integrativne i zaštitne radionice. 21 ispitanik to jest 67,7% ispitanika je upoznato sa tim pojmom što je vrlo dobro. Ostalih 32,3%, odnosno ostalih 10 ispitanika nije upoznato sa pojmom integrativne i zaštitne radionice.

Grafikon 9. Poznavanje pojma integrativne i zaštitne radionice

Izvor: Izrada autora prema provedenom istraživanju

Grafikon 10. Poticaji za poslodavce

Izvor: Izrada autora prema provedenom istraživanju

Naime na ovo pitanje su bili postoci identični kao i na prošlo pitanje. 21 ispitanik je odgovorilo sa „DA“, što nam daje postotak u iznosu od 67,7%, dok ostalih 10 ispitanika je kliknulo odgovor „NE“, što je u postocima 32,3%.

Sada slijede pitanja na koja se odgovaralo putem bodovne skale. Od 1 – uopće se ne slažem do 5 – u potpunosti se slažem. Prvih 5 pitanja se odnosi na poduzetničku samoefikasnost, zadnjih 4 pitanja se odnose na poduzetničku namjeru s naglaskom na društveno poduzetništvo.

Na prvo pitanje „Dobar sam u rješavanju problema na nove načine“, 13 ispitanika je odgovorilo sa 4 – uglavnom se slažem, što je u postocima 41,9%. Nešto manje ispitanika je odgovorilo sa 3 – niti se slažem niti se ne slažem, 32,3% ispitanika što bi bilo 10 ispitanika. Ostalih 8 ispitanika, 25,8% je odgovorilo sa 5 – u potpunosti se slažem, dok na 1 – uopće se ne slažem i 2 – djelomično se ne slažem nitko nije dao odgovor.

Zatim slijedi pitanje „Mislim da sam jako kreativan i inovativan“ na koje su odgovorili bili prilično slični kao na prethodnom pitanju. 41,9% ispitanika je odgovorilo sa 4 – uglavnom se slažem, to je 13 ispitanika i to je vrlo dobro. 11 ispitanika, odnosno 35,5% ispitanika je odgovorilo sa 3 – niti se slažem niti se ne slažem, dok je ostalih 7 ispitanika, 22,6% ispitanika odgovorilo sa 5 – u potpunosti se slažem. Dok na 1 – uopće se ne slažem i 2 – djelomično se ne slažem, također nitko nije dao odgovor.

Na tvrdnju „Ne bojim se iskoristiti priliku, čak i ako postoji rizik“ su bili raznoliki odgovori. Na 1 – uopće se ne slažem nije bilo odgovora, dok na 2 – djelomično se slažem je odgovorilo 4 ispitanika, što bi bilo 12,9%. Veliki postotak je kliknulo odgovor 3 – niti se slažem niti se ne slažem, 38,7% ispitanika je odgovorilo na tu tvrdnju, to jest 12 ispitanika. 32,3%, 10 ispitanika je odgovorilo sa 4 – uglavnom se slažem, dok je 5 ispitanika, 16,1% odgovorilo sa 5 – u potpunosti se slažem.

41,9% to jest 13 ispitanika je na pitanje „Vidim poslovne mogućnosti u situacijama u kojima ih drugi ne primjećuju“ dalo odgovor sa 3 – niti se slažem niti se ne slažem. 8 ispitanika je dalo odgovor sa 5 – u potpunosti se slažem, to bi u postocima bilo 25,8%. Nešto

manji broj je dalo odgovor sa 4 – uglavnom se slažem, 6 ispitanika, 19,4%. Najmanje ispitanika je kliknulo odgovor 2 – djelomično se ne slažem, 4 ispitanika u postocima je to 12,9%. Nitko nije odgovorio sa 1 – uopće se ne slažem.

Najviše je ljudi odgovorilo sa 5 – u potpunosti se slažem na pitanje „Želim mijenjati svijet“, 48,4% odnosno 15 ispitanika. 7 ispitanika je odgovorilo sa 4 – uglavnom se slažem, 22,6% ispitanika. Na odgovor 3 – niti se slažem niti se ne slažem je odgovorilo 6 ispitanika, to bi bilo u postocima 19,4%. Najmanje ispitanika je odgovorilo sa 2 – djelomično se ne slažem, 3 ispitanika, to jest 9,7%. Nitko nije odgovorio sa 1 – uopće se ne slažem.

Na tvrdnju „Biti poduzetnik/ca za mene bi predstavljalo veliko zadovoljstvo“ je bilo vrlo različitih odgovora. Većina ispitanika je odgovorilo sa 5 – u potpunosti se slažem, 9 ispitanika što je u postocima 29%. 8 ispitanika je dalo odgovor sa 4, 25,8% ispitanika je odgovorilo na tu tvrdnju. Na odgovor 2 – djelomično se ne slažem je odgovorilo 7 ispitanika, u postocima bi to bilo 22,6%. 19,4% ispitanika, odnosno 6 ispitanika je odgovorilo sa 3 – niti se slažem niti se ne slažem, dok je samo jedna osoba dala odgovor sa 1 – uopće se ne slažem i to nosi 3,2 ukupnog postotka.

Tvrdnja „Da imam priliku i potrebne resurse rado bih osnovao/la vlastito poduzeće“ je imala na odgovor 3 – niti se slažem niti se ne slažem i 5 – u potpunosti se slažem isti broj ispitanika, 10 ispitanika to jest 32,3% ispitanika za svaki odgovor. Na odgovor 4 – uglavnom se slažem je odgovorilo 5 ispitanika, to je 16,1%. 4 ispitanika je dalo odgovor sa 2 – djelomično se ne slažem, to bi bilo 12,9% ispitanika. I na zadnji odgovor 1 – uopće se ne slažem je bilo 2 ispitanika dalo odgovor, u postocima je to 6,5%.

Na tvrdnju „Uložiti ću potreban trud kako bih osnovao/la i pokrenuo/la vlastito poduzeće“ je bilo dosta odgovora sa 1 – uopće se ne slažem, čak 7 ispitanika je tako odgovorilo što donosi postotak u iznosu od 22,6%. Na odgovore 3 – niti se slažem niti se ne slažem i 5 – u potpunosti se slažem je opet bio isti broj ispitanika, 8 ispitanika, odnosno 25,8% za svaki odgovor. I također na odgovor 2 – djelomično se ne slažem i 4 – uglavnom se slažem je bilo isti broj odgovora, 12,9% to jest 4 ispitanika za svaki odgovor.

Najviše ispitanika je na zadnje pitanje „Odlučio/la sam u budućnosti osnovati poduzeće“ dalo odgovor sa 1 – uopće se ne slažem. Nažalost, 12 ispitanika je dalo odgovor sa 1 – uopće se ne slažem. Odgovori 2 – djelomično se ne slažem i 4 – uglavnom se slažem su imali isti broj ispitanika, 4 ispitanika što bi u postocima bilo 12,9%. 5 ispitanika to jest 16,1% je odgovorilo sa 3 – niti se slažem niti se ne slažem, dok je ostalih 6 ispitanika odgovorilo sa 5 – u potpunosti se slažem, to je 19,4% ispitanika.

Možemo zaključiti da su ispitanici većinom davali odgovore sa 3 – niti se slažem niti se ne slažem i sa 4 – uglavnom se slažem, dok je manji broj ispitanika davalo odgovore sa 2 – djelomično se ne slažem i sa 5 – u potpunosti se slažem.

5. ZAKLJUČAK

Važno je istaknuti da je jedan od temeljnih ciljeva društvenog poduzetništva ispunjenje društvenih zadaća i pomaganje onim skupinama u društvu kojima prijete socijalna isključenost. Društveno poduzetništvo je poduzetništvo sa naglaskom na društveni učinak. Trostruka bilanca je od izričite važnosti i zasniva se na konceptu koji je usmjeren na zadovoljenje društvenih, ekoloških i ekonomskih ciljeva.

Ostvarenje dobiti je primarni cilj svakog poduzetnika te na taj način sudjeluje u društvenom sustavu. Društveni poduzetnici dio svoje zarade usmjeravaju na financiranje društveno korisnih projekata na razini lokalne zajednice kako bi zadovoljili društvene i ekološke ciljeve. Društveni poduzetnik je usmjeren na unapređenje kvalitete života na razini lokalne zajednice, dok tradicionalni poduzetnik nastoji povećati svoj profit i u tome je razlika između tradicionalnog i društvenog poduzetnika. Ključna načela društvenog poduzetništva su: društveno odgovorno poslovanje, održivi razvoj i ekonomska demokracija. U svojoj knjizi „Treatise on Social Economy“ je prvi put spomenut pojam “društvena ekonomija” i upotrijebio ju je francuski ekonomist Charles Dunoyer. Analizirajući stanje potpornih poduzetničkih institucija u RH možemo zaključiti da postoji razvijena mreža usmjerena na urbane zone koja je isključivo orijentirana na klasične modele poduzetništva, dok je infrastrukturni i programski okvir koji je usmjeren na praćenje rada društvenih poduzetnika još uvijek nedovoljno razvijen.

Valja istaknuti neke od potpornih organizacija iz Republike Hrvatske koje pomažu osobama s invaliditetom u kontekstu zapošljavanja te pružanje potpore onima koji se žele baviti društvenim poduzetništvom. To su Step Ri, Zaklada za poticanje partnerstva i razvoja civilnog društva iz Pule i Primorsko-goranska županija. Također bitno je naglasiti i društvene poduzetnike iz RH i inozemstva, koji su isto od izričitog značaja za društvo. Društvene poduzetnike motivira stvaranje društvenih promjena a ne zarada. Imamo restoran Loop iz Finske, platforma za rezervaciju turističkog smještaja FairBnb coop. iz Italije, Elvis & Kreese i Bio-bean iz Velike britanije. Iz Hrvatske ću također nabrojati neke od društvenih poduzeća koji zapošljavaju osobe s invaliditetom a to su: Humana nova, Hedona, Rodin let i Znak Tišine i Silent Caffè. S obzirom da je uočen potencijal i važnost društvenog poduzetništva u

pogledu zapošljavanja izrađena je Strategija razvoja društvenog poduzetništva, i ona ima za cilj edukaciju na svim razinama o važnosti društvenog poduzetništva, te stvaranje poticajnog okruženja za postojeće i nove društvene poduzetnike. Za sve mjere strategije su propisane aktivnosti, a u kontekstu svake aktivnosti su navedeni nositelji i sunositelji aktivnosti, visina sredstava, pokazatelji, rok i izvori financiranja.

U ovom radu stavljen je poseban naglasak na osobe s invaliditetom, odnosno kako su oni ranjiva skupina na tržištu rada. U sklopu istraživanja provedena je online anketa. Naime, 31 ispitanik je ispunio anketu, od kojih je 9 muškaraca i 22 ženske osobe te je najviše ispitanika u dobi od 40 do 49 godina. Također možemo zaključiti iz ankete da je većina ispitanika zaposlena na puno radno vrijeme što je stvarno jako dobar rezultat. Na pitanje po njihovom mišljenju što misle da je najveći razlog velike nezaposlenosti osoba s invaliditetom u Republici Hrvatskoj najčešći odgovori su bili nemogućnost komunikacije, nerazumijevanje, nedovoljna educiranost poslodavaca, jednostavno da poslodavci smatraju da osobe s invaliditetom ne mogu jednako izvršiti poslovne zadatke kao ostali zaposlenici. A na pitanje po njihovom mišljenju što misle koji je razlog zašto se vrlo mali broj osoba s invaliditetom bavi poduzetništvom najčešći odgovori su bili strah, neznanje, manjak samopouzdanja i nerazumijevanje. Veliki postotak ispitanika je upoznat sa pojmom društveno poduzetništvo i htjeli bi se zaposliti u društvenom poduzeću što je pozitivan rezultat jer postoji nada da će se razbiti predrasude prema osobama s invaliditetom.

Na temelju ovog završnog rada može se zaključiti da se osobama s invaliditetom treba dati prilika da se zaposle jer su inovativni i kreativni. Imaju motivaciju i želju, no jedini je problem što u Hrvatskoj još postoje predrasude i poslodavci smatraju da osobe s invaliditetom samo zato što se možda ne mogu kretati nisu dovoljno sposobni za obavljanje drugih zadanih poslovnih zadataka.

LITERATURA

KNJIGE:

Perin V., Bacalja D., Zapošljavanje osoba s invaliditetom priručnik za poslodavce, Zadar, 2015.

RAD U ZBORNIKU:

Lupšić D., et. al., Poduzetništvo u službi zajednice, Zbornik radova o društvenom poduzetništvu, Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva, Zagreb, 2012.

ZNANSTVENI RAD:

Cvitanović V., Društveno poduzetništvo kao izravni doprinos ekonomskom razvoju, Obrazovanje za poduzetništvo - E4E : znanstveno stručni časopis o obrazovanju za poduzetništvo, Vol. 8, br. Special issue/Posebn, 2018., str. 109-126

Mikić M., O socijalnom poduzetništvu u svijetu i Republici Hrvatskoj, Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu, Vol. 5, br. 1, 2007., str. 153-163

Odak Krsić S., Šaravanja I., Socijalno poduzetništvo u Republici Hrvatskoj kao način financiranja djelovanja udruga, Obrazovanje za poduzetništvo - E4E : znanstveno stručni časopis o obrazovanju za poduzetništvo, Vol. 5, br. 2, 2015., str. 115-131

Zrilić N., Širola D., Socijalno poduzetništvo – nova mogućnost zapošljavanja mladih u Hrvatskoj, Zbornik Veleučilišta u Rijeci, Vol. 2, br. 1, 2014., str. 59-76

PRAVNI IZVORI:

Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom, NN br., 157/13., 152/14., 39/18., 32/20.

Zakon o udrugama, NN br. 74/14., 70/17., 98/19.

INTERNET IZVORI:

Bio-bean elements, Caffè Logs, <https://www.bio-bean.com/elements/coffee-logs-and-retailers/>, (11.6.2021.)

Bio-bean, o nama, <https://www.bio-bean.com/about/>, (11.6.2021.)

Blečić B., Silent Caffè – kafić koji razbija predrasude , 23.12., <https://plaviured.hr/silent-caffe-kafic-koji-razbija-predrasude/>, (6.6.2021.)

Croatiaweek, First Croatian Silent Cafe Opens in Zagreb, 2017., <https://www.croatiaweek.com/first-croatian-silent-cafe-opens-in-zagreb/>, (11.6.2021.)

Ekološka igračka koja potiče kreativnost, <https://www.incroatia.eu/delnice/ekodida-drvena-slagalica/>, (5.7.2021.)

Elvis & Kreese, about us 2, <https://www.elvisandkresse.com/pages/about-us-2>, (6.6.2021.)

FairBNB the social responsible booking platform, 2020., <https://genloft.com/fairbnb-the-social-responsible-booking-platform/>, (9.6.2021.)

FairBnb.coop. Manifesto, <https://social.fairbnb.coop/posts/fairbnbcoop-manifesto>, (9.6.2021.)

Financial times, Costing the dream: Elvis & Kresse, <https://www.ft.com/content/e2502f3e-ee9d-11e0-9a9a-00144feab49a>, (6.6.2021.)

From faste to taste, <https://waste2taste.com/in-english/>, (9.6.2021.)

Hedona: Humana, uspješna i slatka križevačka priča, 2020., <https://odgovorno.hr/dop-price/hedona-humana-uspjesna-i-slatka-krizevacka-prica/>, (6.6.2021.)

Hrvatski zavod za zapošljavanje, Izvješće o aktivnostima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje u području zapošljavanja osoba s invaliditetom u razdoblju od 1. siječnja do 31. ožujka 2021. godine, Zagreb, 2021., <https://www.hzz.hr/content/stats/statistike-invaliditet/hzz-izvjece-zaposljavanje-invaliditet-0101-31032021.pdf>, (24.6.2021.)

Humana Nova, O nama, <https://humananova.org/o-nama/>, (6.6.2021.)

Institut za društveno odgovorno poslovanje, Kako mjeriti društveni utjecaj, <http://idop.hr/hr/izvjestavanje/alati-dop-a/alati-za-mjerenje-odrzivosti/kako-mjeriti-drustveni-utjecaj/>, (9.6.2021.)

M.R., Lijepa priča nedjeljom: Hedona - Udruga invalida pokrenula proizvodnju najfinije čokolade, 2016., <https://www.index.hr/vijesti/clanak/lijepa-prica-nedjeljom-hedona-udrugainvalida-pokrenula-proizvodnju-najfinije-cokolade/887684.aspx>, (11.6.2021.)

Matešić M., Pavlović D., Bartoluci D., Društveno odgovorno poslovanje, 2015., <https://bib.irb.hr/datoteka/981956.DOP.pdf>, (9.6.2021.)

Poduzetništvo, http://www.efos.unios.hr/upravljanje-javnim-i-neprofitnim-organizacijama/wp-content/uploads/sites/441/2013/04/UJNO_drustveno-poduzetnistvo.pdf, (4.6. 2021.)

ReCeD'Istria, O nama, <https://recedistria.com/hr/reced-istria/o-nama/>, (24.6.2021.)

ReCeD'Istria, O projektu, <https://recedistria.com/hr/projekt-resilient/o-projektu-resilient/>, (24.6.2021.)

Roda, O nama, <https://www.roda.hr/udruga/o-rodii/o-udruzi-roda/>, (11.6.2021.)

Socijalna zadruga Put, <https://www.katalog.kasetica.hr/katalog-proizvodaca/proizvodi-mora-gorja/socijalna-zadruga-put-m87/>, (5.7.2021.)

Step Ri, COOPower Promicanje zadružnog i društvenog poduzetništva, <https://www.step.uniri.hr/projekt/coo-power/>, (24.6.2021.)

Step Ri, Europska poduzetnička mreža EEN, <https://www.step.uniri.hr/een/>, (6.6.2021.)

Step Ri, IN SITU Međugeneracijska suradnja i potpora društvenom poduzetništvu, <https://www.step.uniri.hr/projekt/in-situ/>, (24.6.2021.)

Step Ri, O nama, <https://www.step.uniri.hr/o-nama/>, (6.6.2021.)

Strategija razvoja društvenog poduzetništva u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2015. do 2020. godine, Zagreb, 2015., <http://arhiva.mladi-eu.hr/wp-content/uploads/2015/07/Strategija-razvoj-drustvenog-poduzetnistva.pdf>, (20.06.2021.)

Strategija razvoja društvenog poduzetništva u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2015. do 2020. godine, Zagreb, 2015., <http://www.esf.hr/wordpress/wp-content/uploads/2015/02/Strategija-razvoja-dru%C5%A1tvenog-poduzetni%C5%A1tva-u-RH-za-razdoblje-2015-2020.pdf>, (20.06.2021.)

This is Finland, Zero isn't nothing, Two Helsinki restaurants cut waste out of picture <https://finland.fi/business-innovation/zero-isnt-nothing-two-helsinki-restaurants-cut-waste-out-of-the-picture/>, (9.6.2021.)

Upravljanje javnim i neprofitnim organizacijama, 2019., <http://www.efos.unios.hr/poduzetnistvo-neprofitnih-organizacija/wp-content/uploads/sites/163/2019/04/Drustveno-poduzetnistvo.pdf>, (2.7.2021.)

Uzlet, ACT Grupa zajednica je koja zapošljava marginalizirane skupine u društvu!, Međimurske novine, 2018., <https://www.mnovine.hr/medimurje/gospodarstvo/iz-uzleta-act-grupa-zajednica-je-koja-zaposljava-marginalizirane-skupine-u-drustvu/>, (6.6.2021.)

Vinegar Hill, <https://vinegarhill.co.uk/collections/elvis-kresse>, (11.6.2021.)

Zaklada za poticanje partnerstva i razvoja civilnog društva, O nama, <https://www.civilnodrustvo-istra.hr/zaklada/o-zakladi>, (6.6.2021.)

Zavod / Profesionalna rehabilitacija, popis zaštitnih radionica, https://www.zosi.hr/docs/popis_zastitnih_radionica_2.xlsx, (29.6.2021.)

Zavod / Profesionalna rehabilitacija, popis integrativnih radionica, https://www.zosi.hr/docs/popis_integrativnih_radionica.xlsx, 29.06.2021.)

Zavod za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom, Godišnje izvješće o radu zavoda za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom za 2019. godinu, Zagreb, 2020. https://www.zosi.hr/docs/godisnje_izvjesce_o_radu_zavoda_za_2019godinu_2.pdf, 28.06.2021.)

Znak Tišine, O nama, <https://znaktisine.hr/onama/>, (6.6.2021.)

Žgomba V., Društveno poduzetništvo u Republici Hrvatskoj, Pula, 2019., <https://zir.nsk.hr/islandora/object/unipu:5257>, (9.6.2021.)

Web Shop Humana Nova, Socijalna zadruga Humana Nova - pomognite s nama onima kojima se nikada ne pruži prilika, 2013., <https://marker.hr/blog/humana-nova-posao-za-osobe-s-invaliditetom-188/>, (11.6.2021.)

POPIS SLIKA

Slika 1. Prikaz mjerenja društvenog utjecaja	7
Slika 2. Cvijet - Ekodida drvena slagalica.....	16
Slika 3. Prodaja na sajmovima.....	16
Slika 4. Članovi osoblja restorana Loop	19
Slika 5. Prikaz sheme kako funkcionira Fairbnb.coop platforma	20
Slika 6. Osnivači firme i prikaz proizvoda	22
Slika 7. Prikaz proizvoda koji je napravljen od taloga kave	23
Slika 8. Prikaz pojedinih proizvoda na online trgovini	24
Slika 9. Prikaz djelatnika koji rade proizvode od čokolade	26
Slika 10. Caffè bar za gluhoonijeme u Zagrebu koji zapošljava gluhe osobe	27
Slika 11. Logo Udruge RODA	28

POPIS TABLICA

Tablica 1. Mjere i aktivnosti strategije.....	31
Tablica 2. Popis zaštitnih radionica	41
Tablica 3. Popis integrativnih radionica.....	42

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1. Struktura zaposlenih osoba s invaliditetom prema spolu od 1. siječnja do 31. ožujka 2021. godine	39
Grafikon 2. Struktura nezaposlenih osoba s invaliditetom.....	40
Grafikon 3. Spol ispitanika.....	43
Grafikon 4. Dob ispitanika	44
Grafikon 5. Stručna sprema ispitanika	45
Grafikon 6. Radni status	46
Grafikon 7. Poznavanje pojma društvenog poduzetništva	50
Grafikon 8. Zapošljavanje u društvenom poduzeću.....	51
Grafikon 9. Poznavanje pojma integrativne i zaštitne radionice	52
Grafikon 10. Poticaji za poslodavce	52

POPIS PRILOGA

Prilog 1. Online anketa o stavovima osoba s invaliditetom	67
---	----

Prilog 1. Online anketa o stavovima osoba s invaliditetom

Poštovani/ poštovana,

Ovo istraživanje se provodi u sklopu izrade završnoga rada studentice na preddiplomskom stručnom studiju Poduzetništvo Veleučilišta u Rijeci.

Svrha istraživanja je utvrditi Vaše stavove i mišljenja o zapošljavanju, poduzetničkoj samoeфикаsnosti, te poduzetničkoj namjeri s naglaskom na društveno poduzetništvo.

Istraživanje se provodi potpuno anonimno, a prikupljeni podaci će se iskazivati isključivo kao uprosječene veličine.

Unaprijed ljubazno zahvaljujem na Vašem trudu i utrošenom vremenu.

*Obavezno

1. Koji je Vaš spol?

- Žensko
- Muško

2. Koja je Vaša dob?

- Do 19 godina
- 20-29
- 30-39
- 40-49

3. Koja je Vaša stručna sprema?

- NSS (osnovna škola)
- SSS (srednja škola)

- VŠS (viša stručna sprema ili specijalist)
  - VSS (visoka stručna sprema ili magistar struke)
  - Magistar (magistar znanosti)
  - Doktor (doktor znanosti)
4. Koji je Vaš radni status?
- Zaposlen na nepuno radno vrijeme
  - Zaposlen na puno radno vrijeme
  - Nezaposlen
5. Koje udruge osoba s invaliditetom ste član? (opisno pitanje)
- _____
6. Po Vašem mišljenju koji je najveći razlog velike nezaposlenosti osoba s invaliditetom u RH? (opisno pitanje)
- _____
7. Po Vašem mišljenju koji je najveći razlog zašto se vrlo mali broj osoba s invaliditetom bavi poduzetništvom? (opisno pitanje)
- _____
8. Da li ste upoznati sa pojmom društveno poduzetništvo?
- DA
  - NE
9. Ako je Vaš odgovor potvrđan da li biste se željeli zaposliti u društvenom poduzeću?
- DA
  - NE
10. Da li ste upoznati sa pojmom integrativne i zaštitne radionice?
- DA
  - NE

11. Da li ste upoznati sa poticajima koje može ostvariti poslodavac koji zapošljava osobu s invaliditetom?

- DA
- NE

BODOVNA SKALA

Pitanja vezana za Poduzetničku samoefikanost

12. Dobar sam u rješavanju problema na nove načine.

Uopće se ne slažem   1   2   3   4   5   U potpunosti se slažem

13. Mislim da sam jako kreativan i inovativan.

Uopće se ne slažem   1   2   3   4   5   U potpunosti se slažem

14. Ne bojim se iskoristiti priliku, čak i ako postoji rizik.

Uopće se ne slažem   1   2   3   4   5   U potpunosti se slažem

15. Vidim poslovne mogućnosti u situacijama u kojima ih drugi ne primjećuju.

Uopće se ne slažem   1   2   3   4   5   U potpunosti se slažem

16. Želim mijenjati svijet.

Uopće se ne slažem   1   2   3   4   5   U potpunosti se slažem

Pitanja vezana za poduzetničku namjenu

17. Biti poduzetnik/ca za mene bi predstavljalo veliko zadovoljstvo.

Uopće se ne slažem   1   2   3   4   5   U potpunosti se slažem

18. Da imam priliku i potrebne resurse rado bih osnovao/la vlastito poduzeće.

Uopće se ne slažem   1   2   3   4   5   U potpunosti se slažem

19. Uložiti ću potreban trud kako bih osnovao/la i pokrenuo/la vlastito poduzeće.

Uopće se ne slažem   1   2   3   4   5   U potpunosti se slažem

20. Odlučio/la sam u budućnosti osnovati poduzeće.

Uopće se ne slažem   1   2   3   4   5   U potpunosti se slažem